

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus VI. An ignorantia causet involuntarium, aut imminuat?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

inveniendi salvis Ordinis constitutionibus, in quo puncto plurimum est attendendum ad ordinis statuta.

Verum rectè refellit Pirrhing quod observantia cit. C. *fin.* juxta ibi Præsriptum, nempe ut annuatim fiat inquisitio, non sit Juris divini.

Addit illud certum esse, quòd prædicta Decretalis reducendi fugitivos & justè ejectos non obliget Prælatos, dum revocatio foret aliis Religiosis scandalosa,

nec si eorum correctio sit desperata, consentit Sanch. *num.* 19.

Resp. ad 2. De Pœnis consule-
pum cit. Reiffenst. à *num.* 253. Wiest.
à *num.* 147. negantem jure communi
pœnas esse in fugitivos constitutas, nec
teste Reiffenst. Apostata de jure antiquo
incurrunt Excommunicationem ipso fa-
cto, at bene speciali omnium ser-
mè Religionum.

**
*

ARTICULUS VI.

An Ignorantia causet involuntarium, aut imminuat.

§. I.

Quid & quotuplex sit ignorantia?

374. **Q**U. I. Quid, & quotuplex sit ignorantia? Resp. ad 1. Ignorantia negativa est *carentia cognitionis, sive scientiæ debite.* Dixi *negativa*, quia errorem actualem, sive Judicium dictans licere, quod non licet, aut è contra, vocant aliqui ignorantiam positivam, quæ etiam solet dici ignorantia prævæ dispositionis, Vasq. 1. 2. D. 117. C. 1. *num.* 1. Hic potissimum sermo erit de negativa.

Resp. ad 2. Esse multiplicem carentiam debiti scientiæ; primò alia est Juris, alia facti. Ignorantia Juris est nescire legem, seu obligationem, ut si quis ignoret contractum usurarium esse

illicitum, vel Christum obligasse ad universalia mortalia confitenda &c. Ignorantia facti est nescientia ejus, quod contingit sive per se, sive per alium: si quis nescit, quòd ab ipso est factum, dicitur habere ignorantiam in facto proprio, ut si quis accedat ad scæminam ignorans esse alienam; aut si scit esse alienam, ignorat tamen esse consanguineam, aut conjugatam; prior facti sui ignorantia est circa substantiam, posterior est ignorantia facti quoad circumstantiam consanguinitatis, aut conjugii. Ignorans id, quod ab aliis fit, dicitur habere ignorantiam in facto alieno.

375. Ignorantia tum Juris, quam facti

facti est vincibilis, aut invincibilis. Vincibilis est, quæ potest deponi sine maximo labore (nam ignorantia, aut error non cessat esse invincibilis, per hoc, quod absolute possit tolli, non tamen absque maxima difficultate, seu non nisi difficillime, quia ad tantum conatum suscipiendum DEUS non obligat, Gonzalez de recto usu o. pin. Dissert. 6. num. 8.) Invicibilis est, quæ ordinariis viribus naturæ id est, naturali virtute, industriâ morali, seu humano modo, consultatione, & discursu adjunctis ordinariis viribus gratiæ deponi non potest. Dixi ordinariis viribus gratiæ. quod communiter DD. non expriment, at bene cit. Gonz. Dissert. II. num. 34. quia quando agitur de possibilitate observandi mandata, ad horum observantiam non sunt attendendæ solæ vires nostræ, sed ut conjunctæ adjutorio divinæ gratiæ, aliâs mandata essent simpliciter observatu impossibilia, siquidem solæ vires naturæ nequeunt illa implere saltem supernaturalia.

Ex hac divisione constat, quod circa eundem actum quis possit habere scientiam, & ignorantiam invicibilem; ut si scis, quod accessus ad affinem, aut consanguineam sit contra virtutem temperantiæ, at invincibiliter ignoras eundem accessum esse contra naturalem reverentiam debitam parentibus eorumque consanguineis, & affinibus, quæ violatio reverentiæ debitæ vocatur incestus.

376. Ignorantia invicibilis vocatur antecedens, justa probabilis, involuntaria, ac inculpabilis.

Dicitur Antecedens, quia antecedit omnem actum liberum, & tanquam
R. P. Karsh Diss.

causa se habet respectu actûs, qui ex ea fit, quatenus si ipsa abesset, actus non fieret, e. g. venator Sylvam obambulans credit in dumeto latere feram absque ullo dubio, an ibi sit homo; aut si occurrit dubitatio, diligenter inquirit veritatem, prudenter, si quod fuit dubium, deponit, jaculatur, ei occisio non imputatur, licet loco feræ mactaverit hominem. Hinc vocatur *justa, & probabilis*, quia jus tam Canonicum, quam Civile eam approbant, & ex illa operantem à culpa excusant, & idè est *inculpabilis*; *involuntaria* verò, quia à nullo actu directè, aut indirectè est volita.

E contra vincibilis dicitur consequens, quia consequitur ad actum voluntatis liberum, est enim directè, aut indirectè volita; idcirco dicitur vincibilis, quia vinci potuit, quæ propter est culpabilis, utpote contracta ex culpa: consequenter etiam est improbabilis, & injusta, quia Jus illam reprobat, atque ex illa operantem non excusat, sed accusat. V. g. dubitas, an currente septimanâ sit dies festus aliquis, aut Jejunii, nullam, aut levem adhibes diligentiam in explorandâ veritate, vincibiliter ignoras festum, aut Jejunium, si quod occurrit.

377. Præter antecedentem, & consequentem datur concomitans, quæ laborat is, qui aliud facit, quam hic, & nunc putat se facere, est tamen ita dispositus actualiter, vel habitualiter, ut idem faceret, si non ignoraret; ut si occidas hostem Sclopo putans esse feram, estque ita comparatus ut etsi scires loco feræ latere hostem, adhuc occideres, hoc modo
Nn do

do diceris habitualiter dispositus; actualiter autem eris dispositus, si habes actuale proppositum illum occidendi.

Sic operans dicitur ignoranter operari, non verò ex ignorantia, sed cum ignorantia, non enim est causa actus, aliàs non hunc concomitaretur, sed antecederet.

Quare rectè dixit Pal. p. 1. tract. 2. D. 1. p. 15. n. 2. quòd nec accuset, nec excuset, actum; sic in Exemplo allato actio occisiva, ut est occisiva hominis non est voluntaria, sed ut est occisiva feræ; hanc enim solam cognoscit; ut enim sit voluntaria, ut occisiva hominis, debet jaculatio procedere ex cognitione, quòd hic & nunc hæc actio externa tendat in hominem, at non procedit sic, cum non cognoscat hanc actionem singularem esse occisivam hominis, sed feræ. Habet quidem in sua cognitione homicidium in universum, dum actu habet affectum occidendi hominem, at non habet in cognitione, quâ cognoscat hoc opus singulare esse hominis occisionem. Hinc prior cognitio proponens homicidium in abstracto, ac in genere non dirigit ad hanc actionem; siquidem voluntarium desummitur ex cognitione singulorum, id est, tum actionis, tum circumstantiarum, cum quibus fit actus prout diximus in definitione voluntarii; sed dirigit posterior proponens solam feram, à qua nulla malitia derivatur in actionem externam, puta jaculationem; Idcirco hanc ignorantia concomitans non accusat, sed etiam non excusat nempe à malitia concomitante, quæ quidem non reddit eundem actum malum, sed operantem, quando hic cum ignorantia actualiter

proponit, quòd occideret, et si sciret esse suum inimicum, aut si haberet voluntatem actualem occidendi, quidquid videt, sive sit fera, sive hostis, ita Sanch. lib. 1. Decal. c. 16. nu. 14.

378. Ignorantia consequens, seu vincibilis dividitur in affectatam, & non affectatam: affectata est, dum quis datâ operâ, seu de industria intendit ignorare, quæ deberet scire e. g. mysteria fidei. Præcepta Dæcalogi, ut liberiùs seu sine remorsu conscientiæ possit peccare, id est, ne retrahatur ab actu executioni destinato, unde est in se, sive directè voluntaria: hæc æquiparatur scientiæ C. *quasitum de Pœnitentiis, & remissionib.* Mascard. *Conclus.* 880. num. 31. ex *Clem. 1. §. rigorem de Judic.* ubi affectans citationis ignorantiam habetur pro Citato.

Non affectata est, dum quis non eligit ignorare, ut fit in affectata, sed hic & nunc omittit adhibere diligentiam ad aliquid sciendum idque vel ex tædio, seu pigritia, aut ob occurrentes difficultates, & ideo hæc ignorantia non est in se, sed indirectè voluntaria, nempe in libera omissione comparandi scientiam debitam; dicta enim omisso diligentia debita est causa, cujus directa volitio est indirecta volitio ignorantia, consequenter etiam malitiæ operationis, quia sequitur ex ignorantia indirectè volita.

Non affectata dividitur in Crassam, seu supinam, & in non crassam, seu non supinam, ita Pal. num. 4. Sanch. num. 7. & lib. 9. de Matr. D. 32. à num. 32. ubi crassam vocat illam, quæ ex lata culpa procedit: culpa autem lata est omisso diligentia mediocris, seu communis, id est,

est, tantæ, quantam homines communiter in tali negotio adhibere solent. Si id fiat scienter, & de industria, seu animo, ut sequatur damnum, dicitur dolus apertus, sive culpa latissima, quando autem aliquid fit, aut omittitur scienter, seu cum prævisione damni secuturi, aut hujus periculi secluso præfato animo dicitur dolus præsumptus, seu culpa latior.

Etsi uterque conspiret in hanc divisionem contra Soarez *tom. 5. in 3. p. de censuris D. 4. S. 10. num. 10.* negantem dari ignorantiam mortaliter culpabilem distinctam à Crassa, & supina, nisi sit hæc major, uti est affectata, dissident tamen in explicatione hujus divisionis: nam Sanch. per crassam, & supinam intelligit, quando nulla, aut ferè nulla adhibetur diligentia ad rem sciendam, per non crassam, & non supinam intelligit, quando adhibetur diligentia major, quam ferè nulla, insufficientis tamen pro qualitate negotii, idque probat eorum Autoritate DD., qui admittunt Sacramentum Penitentia validum & informe, quando ex ignorantia etiam mortali dummodò non sit crassa, peccatum taceretur, aut sufficientia examinis prætermittitur (hi sunt Sotus, Victoria, Henriq. non reprobati à Laym. *lib. 5. tract. 6. cap. 9. num. 1.* quos probabiliter sentire fatetur Gobat *tract. 7. num. 278.*) secus si sit crassa, & supina, id est, ut definit Sotus apud Sanch. quando ferè nulla diligentia est adhibita.

Palao verò vocat crassam, seu su-

pinam, quando nulla, non crassam, seu non supinam, quando aliqua, etsi modica diligentia sit impensa, qui *num. 2.* notat dici crassam, quia ignorans more hominis crassi, & pinguis, defes, & piger quis est in depellenda ignorantia; supinam verò, quia more hominis supine jacentis in lecto de nulla re curantis non curat ignorantiam expellere.

Discrepancia igitur inter hos duos DD. est, quòd juxta Pal. ad crassam, & supinam requiratur negligentia summa, qualis sola est, dum nulla diligentia est adhibita, idque probat ex *L. regula 9. §. sed facti ff. de juris, & facti ignorantia*, ibi: *sed facti ignorantia ita demum cuique non nocet, si ei non summa negligentia objiciatur.* Si aliqua diligentia etsi modica ad eam vincendam adhibita est, negat appellandam esse crassam, & supinam, sed mortaliter, culpabilem, quæ tamen non sit crassa. Sanchez verò vocat mortalem ignorantiam non crassam, dum in materia gravi adhibetur major diligentia, quam ferè nulla, non tamen sufficientis pro rei gravitate. Hæc adduxisse placuit ad faciliorem intelligentiam de ignorantia vincibili loquentium DD.

Et quia oblivio, seu inadvertentia ad ea, quæ scivimus, est quædam ignorantia, sicut hæc, ita etiam illa est, vel invincibilis operantem ex illa excusans, vel vincibilis eundem accusans, Sanch.

num. 8. Pal. num. 4. Soarez

S. 8. num. 5.

* *

*

§. II.

*De modo discernendi an ignorantia sit vincibilis,
aut invincibilis.*

379. **D**Ua Quaestiones hinc resolvendae sunt. Prima de requisitis ex parte ignorantis, ut hic dicatur invincibiliter ignorare. Secunda, quanta praemittenda sit diligentia, ut ignorantia censeatur invincibilis.

Ad primam Quaestionem Valent. 1. 2. D. 6. q. 6. p. 1. & alii putant ad ignorantiam vincibilem satis esse, te esse ex statu, aut officio obligatum advertere, etsi nec dubitationem, nec scrupulum de malitia habeas. Alii communius cum Sanch. lib. 1. Decal. cap. 16. num. 21. Vasq. Pal. p. 1. tract. 2. D. 1. p. 15. n. 5. existimant omnem Ignorantiam sive Juris, sive facti esse invicibilem, si nulla cogitatio actualis, aut expressa malitiae moralis, aut hujus periculi, aut expressum aliquod dubium vel suspicio, vel scrupulus occurrit.

Respond. Hanc opinionem esse veriolem, quia ut ignorantia sit culpabilis debet esse libera, sed quando nulla praecessit cogitatio, nequit esse libera, ut fusius ostendi num. 263. cum Vasq. in locis citatis, ubi etiam cum eodem ex S. Th. 1. 2. quaest. 14. a. 6. dixi quod prima cogitatio praebens initium consultationi, seu deliberationi, sive qua primò voluntas liberè moveri potest, sit nobis non libera sed necessaria.

380. Objicit 1. Sententia tria, primò quod praecipuum obligans ad sui executionem obliget ad sui advertentiam utpote ad medium necessarium pro executione, ergo omittens advertentiam peccat eodem peccato, quo peccat omittens praecipuum. Secundò quod secundum utrumque jus aequiparentur scire, & debere scire, *L. quod te mihi ff. de reb. creditis*, ibi, *sed etiam si aliqua justa causa sit propter quam intelligere deberes*, & *C. si culpa, de injuriis*; sed quando scis praecipuum, & omittis, peccas, ergo etiam peccas, quando debes scire. Tertiò, ignorantia facti, non juris excusat secundum communem DD. hoc autem non potest dici, nisi quia jura, non facta teneris scire, ergò qui tenetur scire, & nescit, non excusatur ab ignorantia juris, consequenter est vincibilis.

Resp. ad 1. Obligare ad sui advertentiam, supposito, quod aliqua cogitatio occurrat de praecipuo, & hujus obligatione.

Resp. ad 2. Scire, & debere scire aequiparari, quando praecedat aliqua cogitatio de malitia objecti, nunquam autem debere quem actu scire, quousque dubitet de tali obligatione.

Resp.

Resp. ad 3. Illud commune procedere quoad fori externi præsumptionem, sed nec id universaliter de quo postea pluribus, in foro verò conscientie utraque æque excusat, quando est invincibilis Pal. citatus, Sanch. *num.* 26. Vasq. 1. 2. *D.* 123. c. 2. *num.* 5.

381. Qu. 2. Ut ignorantia censenda sit invincibilis, quando occurrit aliqua cogitatio, dubitatio, suspicio, aut scrupulus circa objecti ignoratam malitiam, quanta diligentia præmittenda est ad indagandam veritatem. Sanch. *num.* 34. & 36. cum Vasq. 1. 2. *D.* 124. c. 2. *n.* 5. & *D.* 123. c. 2. *n.* 7. Negat dari posse Regulam Universalem de ignorantia sive facti, sive Juris, sed relinquendum esse prudentis arbitrio, nempe in ignorantia facti attendendum esse ad qualitatem Negotij, & occurrentes circumstantias, ex quibus judicet, quæ sit sufficiens diligentia, id est, prudens operandi modus, debet enim diligentia esse proportionata negotio, major aut minor juxta Rei ipsius qualitatem, hæc adhibita, quidquid postmodum præter intentionem accidat, id censendum est invincibiliter ignoratum. Similiter ut ignorantia Juris judicetur invincibilis, est præmittenda diligentia proportionata juxta Præcepti, officij, & personæ qualitatem, nempe tanta, quantam communiter prudentes adhibent in tali statu, aut officio; quisque enim Leges morales, sive de contractibus, sive alijs operationibus suæ personæ, & officio proprio deservientes scire debet, assumens talem statum, aut officium, aut volens quidpiam operari, si ipse ignoret, obligatur instrui

à viro docto S. Th. 1. 2. q. 76. a. 2. receptus ab omnibus.

Resp. Veram esse hanc doctrinam: proinde ignorantia (idem est de errore, aut inadvertentia seu inconsideratione) vincibilis erit, quando humano modo, id est, mediocri, seu morali diligentia cum Divino adjutorio depelli potest sive circa factum, sive circa jus; summa enim, & exacta non est necessaria, diligentia, ut ignorantia post eam remanens dicatur invincibilis, sed sufficit proportionata præcepti, statûs, officij, ac personæ qualitati, qualis est illa, qualem, prudentes commuiter in talibus Negotijs Officio, ac statu adhibere solent, Sanch. *num.* 34.

382. Quare quisque considerare debet suum statum, & officium e. g. Medici, Advocati, Judicis, Confessarij, Consiliarij, & quantam communiter in talibus Officiis prudentes adhibere solent; si tanta sit præmissa diligentia in operando, reputandum erit pro invincibiliter ignorato, quidquid postea evenit præter intentionem; major enim industria, ac prudentia moraliter est impossibilis, cit. Sanch.

Quanta autem à quovis sit adhibenda, vir prudens debet determinare spectatâ conditione actionis, qualitate operantis, ejus scientiâ aliisque circumstantijs: sic indoctus satisfacit suo muneri consulendo doctos, rusticus consulendo Parochum, at sæpe non ita vir Urbanus, doctus verò non satisfacit, nisi studendo.

Nihilominus placet Judicium P. Matth. de Moya 10. 1. *Selec.* q. 6. §. 30. *num.* 22.

Tradentis etiam virum doctum intelligentem, quando viri magni nominis diffideant, in aliqua controversia utrinque disputata, eo ipso prudenter posse iudicare, quod dubium ex eo dissidium natum moraliter sit insuperabile, proinde nullum tenere adhibere diligentiam in inquirenda ulteriore veritate, quia ad frustraneam diligentiam nemo tenetur, Sanch. *Lib. 2. de Matr. D. 41. n. 47.*

Ejusdem metus est Cardenas p. 3. *Crisis Theolog.* contra Caramuel *D. 55. num. 10. & D. 56. à num. 844.* docentis in omni opinione verè probabili dari ignorantiam invincibilem, quia, qui habet opinionem probabilem, ignorat, quæ pars, affirmativa, an negativa sit à parte Rei vera; nec potest nec tenetur id scire, sed neque tenetur se reducere ad dubium practicum, & in eo partem tutiorem eligere, quia dubium practicum sufficienter deponitur ratione verè probabili.

Exemplificat in filio, qui ex opinione probabili S. Th. non tenetur obedire Patri in contrahendo matrimonium, dum habet causam justam ad id pro suo arbitrio contrahendum contra opinionem probabilem Navarri. Vel ergò in hoc opinionum conflictu ignoramus utra ex eis sit à parte Rei, & coram DEO vera, vel id non ignoramus, sed certò scimus opinionem S. Th. esse veram? si hoc secundum, opinio S. Th. est certa, & non merè probabilis: & opinio Navarri est certò falsa, quòd nemo dicere audet. Ergo est dicendum primum, nempe quòd ignoremus quænam opinio à parte Rei sit vera, ergo in ea opinione S. Th. datur hæc ignorantia. Rursus inquirò, an hæc

ignorantia sit vincibilis, an invincibilis? Si hoc secundum dicas, habeo intentum. Si vero primum dicas, nempe illam ignorantiam repertam in S. Th. opinionem esse vincibilem, infero: Ergò talis ignorantia est necessariò vincenda per electionem partis tutioris, ergò peccat filius non eligens tutiorem partem obediendo Patri in eo casu, ergò filius peccat sequendo opinionem S. Th. sed hoc vix moderni Rigidistæ ex Thomistis admittent de suo Magistro, ergò opinio S. Th. est practicè probabilis, et si stet pro libertate filij contra Legem, ergò stat cum opinione probabili practicè contra Legem invincibilis ignorantia Card. cit. *Disp. 56. num. 489. & num. 909.* ampliat ad opinionem minus probabilem, etiam in ea dari invincibilem ignorantiam veri, cum non possit vinci, nisi per scientiam; sed non datur scientia, aliàs non esset probabilitas.

383. Qu. 3. An ignorantia, aut error ex culpabili, seu vincibili possit transire in inculpabilem, seu invincibilem: Casum proponit Sanch. cit. *c. 16. nu. 41.* & resolvit *num. 45.* e. g. quis suam negligentiam mortali non didicit spectantia ad suum officium, aut ea, quæ communiter Christianus discere obligatur, deinde quando deest copia instructoris violat præceptum v. g. non jejunando, aut Missam non audiendo, &c.

Resp. Culpam formalem solum esse considerandam, ac imputandam pro tempore, quo ignorantia adhuc suberat libertati, opus deinceps ad eam consequens non est amplius peccatum, sed effectus peccati eo modo quo opus commissum in ebrietate, ita Sanch. monens, illud peccatum præcedens negligentia cavendi

veni futuri pravissimi periculi, eò esse gravius peccatum, quò plura peccata futura in eo sunt pravissima.

Inf. 1. Cum Sanch. *num.* 37. rusticum, qui die Dominico interfuit divinis, inter quæ Parochus solet indicare occurrentia festa, aut jejunia, sed nuper non indixit, excusari à peccato omissionis Missæ, aut jejunij, si festum, aut jejunium ex ignorantia omisit, quia ignorantia fuit in eo invincibilis. Idem est, si non interfuit, at rogavit præsentem, an Parochus aliquid indixerit, & testati sunt, quod nihil. Extendo ad eum, qui nec interfuit, nec interrogavit præsentem, si nihil ei occurrerit, an festa, aut jejunia aliqua incidant intra hebdomodam.

Inf. 2. Possè esse causam in se voluntariam, proinde imputabilem, si sit de genere malorum moralium, quin effectus sit imputabilis; ut enim hic ponenti causam imputeretur, non sufficit cognoscere ejus causam, sed insuper debet cognoscere saltem sub dubio causam esse illius effectus, nisi hoc saltem occurrat, invincibiliter ignoratur effectus, Sanch. *num.* 38. ita expressè S. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. in Corp. excusans à Parricidio occisorem Patris, quem putavit esse hominem alium.

Hinc patet non subsistere Regulam quorundam toties quem peccare malitia effectus mali, quoties dat operam Rei illicitæ, ex qua sequitur effectus; quia etsi quis det operam Rei illicitæ, potest tamen talis actio illicita esse invincibiliter ignorata, idque constat in Exemplo relato à D. Th. in quo actio occisiva hominis est illicita, & tamen circumstantia paternitatis esse invincibiliter ignorata, & ideo malitia parricidij non imputari.

Quare dum 2. 2. q. 64. a. 8. in Corp. videtur tueri rejectam proximè Regulam, exponendus est de casu, quo occurrit aliqua cogitatio saltem dubia de causalitate ejus respectu talis effectus.

Inf. 3. Etsi plures Canonist. in C. dilectus C. Significasti. C. Joannes de Homicid. in quibus particula ista leguntur: *Et aliàs non dabit operam Rei illicitæ*, à contrario sensu inferant occasionem etiam casualem alicujus, si occidit dans operam rei illicitæ, esse irregularem, & homicidam, quibus favet S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8. nusquam tamen in jure haberi Regulam illam, quibusdam familiarem, quam attigit S. Th. nempe cum esse irregularem, qui casu occidit etiam ignorantia invincibili, sed solum è contrario, non esse irregularem, qui ex ignorantia (nimirum invincibili) occidit, & aliàs non dabit operam Rei illicitæ: quæ verba ideò adiecit, ut assereret secundum omnes talem occisorem nec esse homicidam nec irregularem, etiam secundum eos Jurisperitos, qui dantem operam Rei illicitæ volebant reum tam homicidij, quàm irregularitatis, etsi invincibiliter ignoraret homicidium. Ita Vasq. 1. 2. D. 124. c. 2. num. 4.

384. Inf. 4. Quemvis sub mortali teneri scire spectantia an statum suum; Christianus enim tenetur addiscere pertinentia ad hominem Christianum, Judex, Advocatus, Medicus, &c. insuper ea, quæ sunt necessaria, ut debite judicet, Patrocinetur causis sine culpabili periculo, morbos curet sine damno imputabili, ita Vasq. D. 123. c. 2. num. 5. ex S. Th. 1. 2. q. 76. a. 2. ubi obligat quemvis scire

scire Mysteria Fidei, & Leges Universales contractibus aut alijs operationibus humanis deservientes, quoties aut contrahere vult, aut facere aliquod opus, quod si ignoret, debet interrogare virum doctum, à quo instruat, Sanch. *num.* 35. Ratio illationis est, quia quisque novit dari aliquas Leges spectantes ad suum statum, Valq. *num.* 6.

Hinc Manifestum est, quòd non æqualis in singulis requiratur diligentia sciendi statui necessaria, ut ignorantia reputetur invincibilis, sufficiens enim respectu unius e.g. rustici, est insufficientis respectu alterius prudentis & docti.

Omnibus tamen sive indoctis, sive doctis commune est, quòd non sit necessarium singula ad statum, ac Officium spectantia exactè scire sed sufficit notitia rerum communiter accidentium in tali statu, officio; scire enim omnia exactè vix est moraliter possibile, Sanch. *n.* 34.

Inf. 5. Si ad penetrandam alicujus Negotij veritatem non sufficit studium humanum, ut invincibilis circa illud censetur ignorantia, opus esse insuper recursum ad DEUM per orationes, penitentias, peccatorum expiationem, petendo illustrationem divinam, uti potest accidere in rebus fidei, in circumstantijs, in quibus non est copia viri docti Catholici, Sanch. *num.* 39. dans rationem, quòd studium humanum nequeat generare, nisi notitiam naturalem, qualis est insufficientis ad veritatem fidei: Unde dixi *num.* 278. ad observantiam Præceptorum supernaturalium ultra vires naturæ necessarias esse ordinarias vires gratiæ, quæ cum viribus naturæ proximè sufficiant ad potentiam proximam orandi DEUM, oratio autem impetret gratiam necessariam, quæ ignorans depellat necessitatem veritatis in Mysterijs

Fidei.

§. III.

An ignorantia antecedens invincibilis excuset à peccato.

385. **A**ffirmativa est certissima ex omnium sententia cum S.Th. 1. 2. q. 6. a. 8. & q. 19. a. 6. ac q. 76. a. 3. in fin. Corp. contra Jansenistas (de quibus vide infra *n.* 393. omnis actus carens omni voluntario caret peccato, sed omnis actus procedens ex ignorantia antecedente invincibili caret omni voluntario, ergò omnis actus procedens ex ignorantia an-

tecedente invincibili caret peccato. Major est evidens: nec minùs clara est minor, quia aut est ignorantia invincibilis facti, aut juris; si facti, actus redditur penitus involuntarius, si juris, actus ut prohibitus, consequenter ut malus est penitus involuntarius, Sanch. *Lib.* 1. *Decal.* c. 16. *num.* 9. Idem dic de inconsideratione, seu oblivione invincibili, Sanch. cit.

cit. Ratio, quia si sit ignorantia facti siue Juris invincibilis, abest omnis cognitio de malitia objectiva actûs. Assertio amplius firmabitur *num. 393*. Ex hac assertione subsistunt sequentes sequela.

Prima est, quòd dum invincibiliter ignoratur tota malitia actûs, hic immunis est ab omni culpa, si verò ex parte cognoscitur, ex parte verò ignoretur, actus est duntaxat malus malitiâ specificâ, quæ cognoscitur, ita *S. Th. in Corp. cit. Art.* ponens exemplum in occisione hominis invincibiliter ignorati, quòd sit *Pater*, ut dixi *num. 383. vers. Inf. 2.*

Secunda est, peccata in pueritia commissa e. g. pollutionis à pueris in ætate, in qua nulla cogitatio saltem dubia occurrebat de ejus turpitudine, eisdem non imputari ad peccatum, nec teneri subijcere illa postea clavibus, quia non sunt materia capax absolutionis.

386. Tertia nullus, qui in suo officio fuit causa gravis damni ex invincibili ignorantia secuti, peccat contra Justitiam, consequenter nec contrahit debitum restituendi, hoc enim fundatur in actione damnificativa voluntariè posita. Hinc damnum secutum ex Consilio bonâ fide dato, aut ex Judicis sententia, aut ex applicata à Medico Medicina, aut ex facta à pœnitente restitutione hanc imperante Confessario, nec Consiliarius, nec Judex, nec Medicus, nec Confessarius resciscens postea damnum, tenetur illud refarcire, quando actio damnificativa processit ab illis ex ignorantia invincibili damnificationis.

Sequelam extende ad omnes causas coöperativas damni, tam positivæ sex
R. P. Karch. Diff.

(*uti sunt jubens, consulens, consentiens, palpans, seu adulando, aut laudando ad damnum excitans recursus, seu furem aut hujus furta, aut instrumenta Maleficii recipiens, &c. Participans, id est, is cui aliquid de furto datur, aut consumit, quin fuerit causa facti*) quàm tres negativas, ut *mutum, non obstantem, non manifestantem*, dum quis ex officio debet impedire damnum, aut defendere damnificandum, aut proderere damnificatorem, dum posset præcaveri damnum: Ad has omnes causas sequela tertia est extendenda, quando ex ignorantia invincibili alicujus causæ ex ennumeratis sequitur damnificatio, ut si nihil prorsus illi occurrat, quòd sua actio in causis positivis, aut ommissio actionis in negativis sit contra justitiam, eo enim casu actio causarum, aut ommissio non est formaliter injusta, sed nisi sit formaliter injusta non est radix restitutionis per ea, quæ disserui in proximè edito *rr. de jure & Jusf. num. 352.* & quidem ibi per *num. 360.* ut sit radix obligationis restituendi damna illata, debet actio damnificans esse Theologicè mortalis.

387. Sequela quarta, ex eo, quòd pœnitens rudis ex verecundia omiserit confiteri aliquod mortale, non illico à Confessario esse obligandum ad repetendam totam eam Confessionem cum reliquis subsequenter usque ad præsentem, in qua victâ verecundiâ detegit omissum mortale, quia fieri potest, ut ex invincibili ignorantia credat eam Confessionem cum reliquis, in qua primâ vice ex verecundia suppressit, esse bonam, nec quòd supprimendo peccatum mortale peccet
mor-

mortaliter, uti nec summendo Eucharistiam, sed si sic non est obligatio repetendi, sive illam, sive reliquas Confessiones, sed duntaxat accusandi se de verecundè omiſſis, & alijs priùs non occurrentibus; si in Confessione prima, aut aliqua ex sequentibus habuit dolorem universalem, seu se extendentem ad omiſſa fuit valida, & formata, si verò dolor fuit Particularis se extendens ad sola confessà, tunc fuit Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe secundùm mihi probabiliorẽ opinionem in *tr. de Pœnit.* sic autem confessà non est repetendi obligatio.

Hæc sequela est Gobat *Theolog. Experim. tr. 7. à nu. 275.* cujus verba do omiſſis non necessarijs. *Non sunt obligandi fideles ad iterandas Confessiones, ubi non constat evidenter (id est certò) de tali obligatione,* Filliuc. *Tr. 7. n. 151. & 154. non constat autem certò, quando, aut dubitatur propriè, an priores Confessiones fuerint legitime aut solum est probabile priores fuisse illegitimas:* At quando suppetit firma ratio ad credendum interveniſſe defectum substantialem, nulla autem firma ad opinandum non interveniſſe, sunt repetendæ.

Quando rudis pœnitens tibi aperit se in prioribus Confessionibus omiſſiſſe peccatum mortale, expedit, ut statim ex eo scisciteris, utrum existimârit se mortaliter delinquere subticendo illud peccatum? neganti (& quoties mihi rudes, de quibus hic loquimur negârunt) se habuisse talem, adhibe fidem, saltem si dicat: *Si scivissem me peccare mortaliter per illud silentium, certissimè non tacuissem:*

& tunc non compellas repetere Confessionem criminum, aliàs jam detectorum, sed duntaxat omiſſorum.

Quære tamen præterea, an saltem dubitârit, peccarètne mortaliter silendo? neganti rursùs crede. At fatentem, se verè dubitâsse an mortaliter peccaret silendo, rursùm interroga, an putârit delinqui mortaliter petendo abolutionem cum prædicto dubio? si negat, ne petas repetitionem; vere enim plurimi ignorant esse grande nefas operari cum conscientia dubia. Si asserit, mone, ut repetat omnes Confessiones, quas cum opinione à se sacrilegè obiri agnovit, secùs illas, in quibus non occurrebat tunc ipsi peccatum toties sacrilegè suppressum.

Doctrinam hanc tenuiſſe Sanch. de eo, qui dubitat, patet ex *Lib. 1. Decal. c. 16. num. 18.* ubi ita loquitur. Hinc primò deducitur ignorantem invincibiliter esse peccatum operari cum practico honestatis objecti dubio, non peccare operando cum illo. Ut si rusticus dubitet, an die veneris liceat sibi lacticio-rum esus, & manente hoc dubio practico illa edat, ignorans tamen invincibiliter esse peccatum, cum eo dubio operari, non peccat. Tradita ex Gobat repetens descripta apud Sporer *Theolog. Sacram. p. 3. à num. 507.*

388. Difficultatem singularem movet Sanch. *num. 16.* an cum scientia malitiæ actûs externi componi possit ignorantia invincibilis de malitiæ actûs interni habentis pro objecto actû externum e. g. an invincibiliter possit existimare propositum, sive desiderium efficax fornicandi esse licitum, esto sciat fornicationem esse vetitam, proinde excusari desiderium à

peccato ratione invincibilis ignorantiae. Affirmat Sanch. *num.* 17. *Granad.* 1. 2. *Contr.* 6. *tr.* 5. *D.* 3. *S.* 2. Probat uterque, nullus homo potest peccare, quamdiu prudenter sibi persuadet non esse peccatum id, quod facit, sed invincibiliter ignorans malitiam internae voluntatis, prudenter sibi persuadet non esse peccatum elicere internam voluntatem, licet objectum, quod nescit, nempe actus externus habeat malitiam.

Negat Izquierdo *de DEO D.* 35. *num.* 17. quia fieri non potest ut voluntas toto conatu feratur in executionem actus externi, quem scit esse vetitum, & tamen sit persuasa voluntas se non peccare, nisi sequatur executio, cum etsi non sequatur, ut si absolutè impediatur, aut differatur, jam voluntas suo affectu ponit, quantum in se est. Quare malitia actus externi formaliter existens in mente operantis, ex tunc imputativè existit in ejus affectu efficaci, tanquam in causa, quia affectus extrinsecè evadit, & denominatur malus à malitia actus externi cognita, à malitia autem propria voluntatis internae, sive affectus e. g. desiderantis externum puta fornicationem, non denominatur malus, utpote invincibiliter ignorata.

Hinc Respondet ad Argumentum *Granad.* & *Sanch.* eo evinci invincibiliter posse ignorari malitiam, quae est propria actus interni distincta à malitia objectiva actus externi, consequenter non esse peccatum ex hoc capite; esse tamen eundem actum internum peccatum titulo malitiae sibi non ignoratae actus externi efficaciter intenti, & nondum executioni dati.

Verùm Sanch. sic solvit rationem Izquierdianam, quod actus internus ut contineat imputativè malitiam actus externi, debeat iste esse ejus objectum, seu in hunc tendere, prout novit esse peccatum, sed rudis in casu proposito non putat sibi imputari malitiam actus externi, quamdiu sistit in solo actu interno, sed duntaxat, quando exequitur actum externum, ergo nisi exequatur, etsi tendat in actum vetitum non tendit in eum eo modo, quo novit esse peccatum. Nec sequitur ex hac sententia ad peccatum requiri, ut quis supra actus internos se reflectat agnoscens illos esse peccatum, sed sufficit nòsse externi objecti malitiam, est tamen necessarium, ut cum dicta notitia non adsit prudens oppositi persuasio, qualis cum adsit in casu nostro, inde est quòd ad peccati imputabilitatem non sufficiat praecisè notitia de malitia actus externi.

Resp. Utamque sententiam esse practicè tutam, quia utriusque ratio est prudens, & solvit fundamentum oppositum.

389. Atque hinc colligis, veram esse opinionem *Joan. Carden.* supra *num.* 382. productam, quod in opinionibus non solum aequè, sed etiam minus probabilibus stantibus pro libertate contra legem detur ignorantia invincibilis de veritate reali, seu quantum illarum re ipsa vera sit; quae ignorantia vinci non potest, nisi per evidentiam, sed esto opinio minus sit probabilis, ac minus tuta stans pro libertate contra legem, non habetur evidentia de veritate oppositi, cum minus probabilis habeat pro se fundamentum prudens, & solvit com-

modè rationes probabilioris, & tutioris opinionis.

Minor hæc teste Carden. 3. p. *Cris. Theolog. D. 56. à num. 474.* probari potest plusquam ducentis opinionibus S. Th. stantibus pro libertate contra Legem in conflictu opinionum. Sufficiet meminisse questionum sequentium, quæ sunt ex illo excerptæ.

Qu. 1. An homo obligetur stare promissioni internæ pro lege contra libertatem. Multi, inter quos Mol. affirmant apud Sanch. *Lib. 1. de Matr. D. 3. num. 4.* arbitrantem id esse probabile. Negat ipse *num. 5.* cum S. Th. 2. 2. q. 88. a. 1. *Corp. &c.*

Qu. 2. An pro valore matrimonii sint necessaria verba, quin sufficiant signa inter homines capaces locutionis. Pro affirmativa stant multi Jurisperiti, & quidam ex Theologis apud Th. Sanch. *lib. 2. de Matr. D. 31. num. 2.* ipse *num. 5.* cum S. Th. *in 4. D. 27. quest. 1. a. 2. questiunc. 2. ad 2. & 3.* tuetur libertatem contra Legem sufficere signa sine verbis.

Qu. 3. An matrimonium illud valeat, in quo unus dedit assensum præsentem, cui post longam moram accessit consensus alterius. Quidam apud Sanch. *D. 32. num. 2.* pro lege contra libertatem petunt utriusque conjugis consensum simultaneum. E contra alii cum S. Th. *in 4. Dist. 29. quest. unic. a. 3. questiunc. 2. ad 2.* quibus adhæret Sanch. stat pro libertate, ac valore matrimonii, etsi multò tempore postea sequatur consensus alterius.

Qu. 4. An tempore feriarum nempe adventûs, & quadragesimæ careat cul-

pâ consummatio matrimonii apud Sanch. *lib. 7. D. 7. num. 21.* Doctores 26. contendunt pro lege contra libertatem, è contra hanc cit. Th. Sanch. vindicat contra legem cum S. Th. *Dist. 32. quest. unic. a. 5.* indistinctè asserente esse tunc licitum petere, & reddere debitum.

Qu. 5. Utrùm Lapsus in mortale statim debeat confiteri, si adest Confessarius. Negat S. Th. apud Gonet. *Dissert. pro libertate num. 12.* Contra alios strictiores pugnantes pro lege contra libertatem, quæ etiam mihi olim placuit *in tr. de Pœnit.*

Qu. 6. An Prælatus dispensans cum subditis possit etiam secum dispensare in iisdem actionibus. Negant non pauci etiam de Romano Pontifice apud Sanch. *lib. 8. de Matr. D. 3. num. 4.* ubi censet hanc opinionem esse probabilem, ipse verò *num. 6. 8. & 9.* cum S. Th. *in 4. Dist. 2. quest. 1. a. 5. questiunc. 1. ad 3.* pugnat pro libertate adversus legem in omnibus Prælatis non solum ordinariâ, sed etiam delegatâ in universum potestate pollentibus.

Qu. 7. An detur Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe defectu doloris requisiti ad effectum gratiæ, ita ut homo sic confessus deobligetur postea reiterare confessionem. Opinio deobligans est S. Th. *in 4. Dist. 17. quest. 3. a. 4. questiunc. 1.* hæc opinio stat pro libertate pœnitentis contra multos apud Granad. *tom. 2. in 3. p. contr. 1. tract. 3. D. 3. §. 2.* Contententes pro Præcepto iterandi,

Vide Matth. de Moya *tom. 1. Select. tract. 1. quest. 5. §. 3. ubi 20.*
Con-

Controversias contra Baron. recenset, in quibus S. Th. amplexus est minùs tutas pro libertate contra legem.

390. Objicies 1. Non est invincibilis ignorantia, dum adest modus vitandi peccatum, sed constitutus inter duas opinioniones, quarum una pugnat pro lege, altera pro libertate, habet modum vitandi peccatum, nempe eligendo partem tutiorem, ergò tunc ignorantia non est invincibilis. Secundò, non est ignorantia invincibilis conjuncta cum voluntaria voluntatis inordinatione, talis est in opinione minùs probabili pro libertate contra legem, quia bonum honestum postponitur commodo voluntatis. Tertio, ut sit ignorantia invincibilis, & excusans à peccato, debet esse impravisa, talis non est in opinionibus utrinque probabilibus, nam inter has constitutus videt malitiam objecti esse probabilem, proinde malitia non est omnino impravisa. Quartò, juxta S. Th. p. 3. *quest. 47. a. 5. ad 3. Judai peccaverunt non solum tanquam hominis Christi, sed etiam DEI Crucifixores: & tamen Judai habuerunt duntaxat probabilem notitiam de Christi divinitate, ergo sufficit probabilis notitia de malitia objecti, ad peccati imputabilitatem, ergo cum probabili notitia de malitia nequit stare invincibilis ignorantia à peccato liberans.*

391. Resp. ad 1. Negando majorem, sic invicibiliter credens se obligari ad menciendum, ut salvet vitam proximi, habet modum vitandi peccatum nempe sequendo ductum conscientia, quin ideò cesset esse invincibilis ignorantia. Secundò, transeat major, ad mi-

norem. Resp. Præter hunc modum vitandi peccatum, dari alium situm in electione opinionis verè probabilis, ut constat in relatis ex S. Th. opinionibus minùs tutis stantibus pro libertate, aliàs Confessus sine dolore universali validè, & informiter, deberet repetere confessionem hic enim per adversarios est modus vitandi peccatum, nempe eligendo partem tutiorem, quod nequid dici, sic enim opinio S. Th. de obligans Reum confiteri esset periculosa.

Ad 2. Retorquetur, quod etiam probat contra S. Th. debere peccatorem statim post lapsum confiteri, quia bonum honestum Confessionis præsentis postponit libertati, & commodo dilationis.

Resp. 2. Nego minorem, ad probationem distingo bonum honestum obligatorium postponitur commodo voluntatis nego, non obligatorium concedo. Confessio ergo statim facta post lapsum continet bonum honestum, sed secundum S. Th. in opinione sua probabili non obligatorium.

Resp. ad 3. Eo probari etiam S. Th. opinionem deobligantem à Confessione statim faciendâ esse absurdam, nam constitutus inter eam, & oppositam videt malitiam in omissione confessionis statim faciendæ, ergo est vincibilis ignorantia de veritate reali inter opinionem S. Th. & oppositam S. Bonavent. obligantem, consequenter per hujus electionem utpote tutior pars est vincenda.

Resp. 2. ad 3. Cum Carden. *num. 1273.* Majorem procedere de ignorantia positiva, sive errònea, secùs non errònea, ac mera negativa, ut enim hæc sit invincibilis inter duas probabiles opi-

niones non sufficit, quod videatur probabilis malitia e. g. in omissione confessionis statim faciendæ, alias S. Th. opinio ab ea deobligans non esset tuta.

Resp. 3. ad 3. Ignorantia, quam quis non tenetur vincere, est invincibilis, talis est de malitia, quæ probabilis est in opinione S. Th. de quâ loquimur, cum nulla sit spes detegendæ veritatis, cui opinioni, an S. Thomæ, vel S. Bonaventuræ re ipsa competat; ubi autem est compertum erui non posse certam veritatem, cognitio probabilis de malitia nequit fundare dubium practicum de malitia, sed vertitur practicum in speculativum; quo casu operans sufficienter dirigitur rationibus directè probabilibus, quod sensisse S. Th. manifestum est ex ejus opinionibus stantibus pro libertate contra legem, Carden. *num.* 1273.

Inst. Invincibiliter ignorans equiparatur illi, cui nihil venit in mentem de periculo peccati, talis non est constitutus inter duas opiniones probabiles S. Bonavent. & S. Thomæ, ergo non ignorat invincibiliter. Resp. Majorem procedere, in quantum neuter habet de objecti malitia certitudinem, & in hoc casu negatur minor; in eo est dispar constitutus inter has opiniones, quod pro honestate omissionis confessionis statim post lapsum faciendæ habeat motivum probabile fundans prudentem assensum esse licitam omissionem.

Resp. ad 4. Judæos habuisse quidem probabilem duntaxat notitiam de Christi DEitate, consequenter etiam probabilem ejusdem ignorantiam, hæc tamen fuit vincibilis, ac culpabilis; poterant enim habere certitudinem de ea ex Christi testimonio, tot miraculis, quæ viderant, confirmato, & ideò Crucifixio Christi etiam ut DEI illis imputata est. Unde argumentum Adversariorum, prorsus non est ad rem, utpote ductum ab Ignorantia Judæorum vincibili ad invincibilem, quâ laborant Doctores utrinque in opinionibus dissidentes, habent incertitudinem de veritate humanitus insuperabilem, & ideò quævis pars prudenter operatur eligendo suam opinionem innitentem motivis probabilibus; scivir enim S. Th. quod insit probabilis malitia asserta à D. Bonav. omissioni Confessionis mox post lapsum faciendæ, quia tamen est incerta malitia incertitudine invincibili, ideò censuit peccatorem non peccare differentem confessionem in aliud tempus, ita Carden. à *num.* 1276. observans in eo peccare DD. contrarios Rigoristas, quod non distinguant inter opiniones contradictorias, in quibus nulla spes est perveniendi ad certitudinem, & inter opiniones probabiles, in quibus ex practica diligentia potest acquiri notitia moraliter certa.

* * *

§. IV.

An ignorantia sit causa peccati? sitque peccatum secundum se, & quale?

392. **QU. 1.** An Ignorantia tam antecedens, quam consequens sit causa peccati. Resp. Cum S. Th. 1. 2. q. 76. a. 1. non omnem ignorantiam esse causam peccati, sed tantum eam, quæ tollit scientiam prohibentem actum peccati, id est, si adesset scientiâ, qua privat, opus absolutè aut cum aliqua circumstantia nunc ignorata non fieret. Non est causa per se, seu propriâ virtute movens, sed est, causa per accidens, quatenus est remotio impedimenti, nempe Scientiæ, quæ prohiberet opus, si ad esset.

Dubitatur an S. Th. loquatur de ignorantia vincibili, vel de invincibili, vel de utraque. Cajet. apud Vasq. 1. 2. D. 117. cap. 2. num. 6. approbantem intelligit S. Th. de utraque, proinde quod sit causa per accidens actus peccati, sive actus peccati imputetur ad culpam uti sit, dum ignorantia est vincibilis, sive non imputetur ad culpam, prout non imputatur, quando ignorantia est invincibilis. Alii arbitrantur non improbabiler S. Th. loqui de ignorantia consequente, seu de vincibili, quos non reprobat Vasquez.

393. **Qu. 2.** An ignorantia vincibilis secundum se, seu in se sit pec-

catum, vel vero sit solum effectus peccati.

Esse in se peccatum affirmant multi cum S. Th. in 2. Dist. 22. quæst. 2. a. 1. Negat Vasquez D. 118. cap. 2. cum S. Th. a. 2. ut contendit Vasq. quo loco secundum Vasq. S. Doctor retractavit, quod prius docuerat, Porro negligentia sciendi, in qua consumatur malitia ignorantia secundum Vasq. non est incuria voluntatis, seu ommissio voluntatis sciendi, esto hæc sit necessaria, ut imputetur ignorantia, sed est quid extra voluntatem, non ipsa privatio scientiæ, sed ommissio diligentia, quam quis dicto, aut facto tenebatur adhibere, ut sciret, ita explicat Vasq. cap. 3. ex mente S. Th. ad 1.

Resp. Probabilius ignorantia eorum, quæ quis scire tenetur, est in se materialiter mala, proinde evadit formaliter mala ab ommissione voluntatis sciendi, proinde in materia gravi est mortale peccatum non solum affectata, aut crassa, sed etiam non crassa, ut si sit adhibita major, quam ferè nulla diligentia, notabiliter tamen minor, quam exigit gravitas negotii (vide num. 378.) Ratio, quod actualis scientia eorum, quæ scire tenemur sit præcepta, ergo libera ommissio talis scientiæ est formaliter contra præceptum

ptum, consequenter peccatum: Unde sola negligentia sciendi non est peccatum eatenus enim prohibetur hæc negligentia, quatenus prohibetur ignorantia, & præcipitur scientia, sicut negligentia audiendi missam eatenus est prohibita, quatenus est prohibita omissio missæ, & præcepta auditio; ergo sicut omissio Missæ est in se peccatum, quamdiu perseverat potestas, & debitum audiendi, nam tamdiu omissio missæ perseverat non solum in esse physico, sed in esse morali, id est in ratione peccati, ita omissio scientiæ debitæ actualis tamdiu perseverat in se in esse moris, & peccati, quamdiu perseverat potestas, & debitum sciendi, hoc cessante perseverat ignorantia pure in esse physico.

Subsummo, sed si ignorantia eorum, quæ obligamur scire, est in se peccatum, consequens est, quod in materia gravi, nempe tali, quam sub mortali debemus addiscere, sit mortale peccatum, non solum dum affectamus nescire, sed etiam dum crasse omittimus adhibere diligentiam, aut notabiliter deficimus in adhibenda per *num.* 378. quia ad mortale sufficit voluntarium etiam indirectum plenum, seu perfectum, quale tamen intercedere etiam potest dum ignorantia non est crassa, notabiliter tamen deficientis à diligentia, quam exigit gravitas rei, Rhodes de peccatis *D. 2. q. 1. S. §. 1.*

394. *Qu. 3.* An ignorantia ex debito rerum sciendarum sit speciale peccatum; id est, an opponatur speciali virtuti, sive præcepto pertinente ad virtutem specialem. Disputat hanc questionem Vasq. *D. 119.* apud quem aliqui asserunt esse speciale peccatum oppositum virtuti studiositatis, hæc enim moderatur appeti-

tum, & studium, & studium Sciendi, ne quis excedat modum debitum Sciendi plura, quam oportet, aut deficiat sciendo pauciora; unde per defectum illi opponitur negligentia sciendi ea, quæ scire oportet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 166. a. 2. ad 3. per excessum verò opponitur studiositati curiositas, quæ est immoderatum studium sciendi, studium itaque sciendi, inquit, ad hunc art. Cajet. est proxima materia studiositatis, idque expressit S. Th. a. 1. in Corp. *Studium autem*, inquit S. Th. a. 1. *est vehemens applicatio mentis, ad aliquid, mens autem non applicatur ad aliquid, nisi id cognoscendo, unde prius mens applicatur ad cognitionem, secundario ad ea, in quibus homo per cognitionem dirigitur, & ideo studium principaliter respicit cognitionem, & secundario quævis alia, ad quæ operanda directione cognitionis indigemus.* Unde studiositas principaliter respicit cognitionem, cujuscunque materiæ studium adhibeatur; virtutes autem propriè sibi attribuunt illam materiam circa quam primò versantur, ut fortitudo pericula mortis, proinde studiositatis materia propria est cognitio recta, & debita tam sensitiva quam intellectualis tam naturalis, quam supernaturalis; ita S. Th. a. 1. & 2. ubi Cajet. in primo dubio inquit, quòd studiositas per se, ac directè ordinetur in proprium habentis bonum nempe in rectitudinem appetitûs cognoscendi: postea *Vcrs.* *Ad secundum dub.* negat studiositatis proximam materiam esse cognitionem, seu scientiam, sed studium cognoscendi, seu applica-

plicationem mentis ad sciendum, applicatio autem significat actum voluntatis, hic utitur potentiâ cognoscitivâ uti oportet, videlicet quando, ubi & quantum, & in quibus oportet; curiositatis autem materia est uti potentiâ cognoscitiva modo indebito seu non ut oportet; unde cum præfata applicatio rectè cognoscendi sit actus voluntatis, studiositas est virtus moralis voluntatis, & quidem juxta S. Th. *a. 2.* est pars potentialis temperantiæ, eamque comprehendit sub modestia *quest. 160. a. 2. in Corp.*

Ex hac doctrina quidam apud Vasq. *num. 2.* videntur in peccantibus ex ignorantia agnoscere duplex peccatum unum speciale oppositum studiositati consistens in negligentia studendi, seu in defectu applicationis sciendi; alterum oppositum illi virtuti, quæ violatur ex ignorantia, & hoc peccatum est diversum pro diversitate materiæ, & virtutum, ut ignorare, quæ sunt justitiæ, pertinet hæc ignorantia ad injustitiam hæcque ignorantia in esse culpæ sita est in negligentia sciendi ea, ad quæ scienda obligat justitia, quatenus retrahit labor, qui esset impendendus in ijs sciendis. Idem est de alijs virtutibus.

395. Vasquez *cap. 2. & 3.* questionem resolvit beneficio distinctionis ignorantie duplicis, alia est practica, seu agendorum, ut si ignorentur præcepta Decalogi, Ecclesiæ, officiorum; alia speculativa, seu rerum speculabilium ad operationem, seu praxim nullatenus ordinatarum, ut ignorantia mysteriorum fidei, horum enim cognitio per se, & non propter opus exigitur. Unde et si quaedam omnino sint posita in speculatione.

R. P. Karch. Diff.

ne, si tamen deferviant aliquo modo ad operandum, ejusmodi rerum ignorantia non est peccatum distinctum ab ipso opere; ut ignorare, quæ liceant, vel prohibita sint, ignorare, utrum sit homo, aut fera id, quod apparet, ex quo nascitur homicidium; horum ac similium ignorantia reducitur ad practicam, Vasq. *cap. 3.*

Ex hac distinctione concludit *num. 3.* juncto *num. 6.* quod ignorantia practica, seu rerum agendarum non sit speciale peccatum contra virtutem studiositatis distinctum à peccato, quo violatur præceptum culpabiliter ignoratum de rebus agendis: ignorantia verò speculativa, seu in speculatione positorum, ita ut non referantur ullo modo ad operationem, est speciale peccatum, idque duplex, unum contra affectum adhibendū studium necessarium sciendi ea, quæ Religio Catholica docet credenda; alterum contra affectum credendi DEO ea, quæ sufficienter proponuntur esse revelata.

Ratio de ignorantia practica est, quòd idem Præceptum rerum agendarum e.g. me obligans ad jejunandum, etiam me obligat ad sciendum tempus, quo est jejunandum; ergò negligentia sciendi non est distinctum peccatum à violatione præcepti jejunandi.

Dices dicta negligentia sciendi est opposita studiositati, hæc enim per *num. 394.* est moderatrix appetitûs sciendi, nec plura, nec pauciora quàm oportet, scire appetamus. Resp. Quòd scientia rerum agendarum pro diversitate rerum præceptorum sit diversa, idcirco affectus studiositatis non est ex fine speciali, sed diverso ac pro diversitate præceptorum.

Pp.

im-

imperat notitiam necessariam ad eorundem observantiam, vetat verò oppositam negligentiam. Ut autem esset peccatum speciale contra studiositatem deberet ex fine speciali præcipere notitiam necessariam, ac prohibere oppositam negligentiam.

Ratio de Ignorantia speculativa est, quod ea opposita sit speciali præcepto fidei, sed hoc ipso est speciale peccatum.

Cum autem duplex circa res fidei præcipiatur affectus, Vasq. num. 7. unus credendi mysteria agnita, & huic affectui opponitur hæresis; alter mysteria ignorata sciendi, huic opponitur ignorantia mysteriorum, quæ est peccatum specie distinctum ab hæresi seu infidelitate, opponitur enim affectui specie distin-

cto, nam potest quis esse optimè affectus mysteriorum credendis, si fuerint sufficienter proposita, & tamen esse negligens in iis sciendis contra præceptum fidei præcipiens mysteriorum scientiam. Hinc in tract. de fide num. 453. docui hanc ignorantiam non esse directè contra fidem, cum non sit hæresis, sed indirectè, ac reductivè: è contra ignorantia consistens, in errore voluntario intellectus indirectè opponitur fidei, estque hæresis: & idè rectè dixit Vasq. num. 6. circa ignorata mysteria fidei dupliciter contingere peccatum speciale, ut proximè explicatum est, atque probatum, proindè tota

Conclusio à Vasq. asserta
subsistit,

§. V.

An detur ignorantia invincibilis juris divini etiam in fidelibus.

396. **M**ulti de infidelibus veteres Theologi negant, quos refert Vasq. 1. 2. D. 120. cap. 1. quorum aliqui sentiunt univèrsim de ignorantia non solùm mysteriorum necessariorum necessitate mediæ ad salutem, sed etiam de necessarijs necessitate præcepti, quali necessitate est etiam necessarius Baptismus, & alia Sacramenta, alij verò eum Bonavent. Adrian, Gabr. restringunt ad necessaria necessitate mediæ.

Quatuor potissimùm sunt funda-

menta hujus opinionis. Primum est axioma inter Theologos receptum. *Fa- cienti, quod in se est. DEUS non denegat gratiam, & necessaria ad salutem.*: ergò sic operanti DEUS, vel per se, vel per Prædicatores revelabit necessaria ad salutem; si verò non facit, quantum in se est, sibi, suæque culpæ imputet, quòd DEUS non revelet, horumque ignorantia, cum potuerit ab eo impediri, est culpabilis ac vincibilis.

Secundum est, quod nullus possit

sal-

salvari sine fide mysteriorum, & unicuique debeat esse possibilis salus sed hæc major non esset vera, si daretur invincibilis ignorantia Mysteriorum de Jure divino positivo credendorum, nam si salus est possibilis, & hæc sine fidei obtineri non potest, omissio fidei debet esse ei imputabilis ad peccatum, ergò ignorantia fidei, consequenter mysteriorum fidei non potest esse invincibilis.

Tertium ex illo Pauli 'ad Rom. 10. & quidem in omnem terram exiit sonus eorum; & in fines orbis terre verba eorum, quem locum multi interpretes intelligunt de Apostolis, ergò per hos omni genti prædicata sunt necessaria ad salutem, ergò nulla gens potest ea invincibiliter ignorare.

Quartum est; si posset infidelis invincibiliter ignorare necessaria ad salutem, hæc ignorantia posset dari etiam in homine adulto carente omni peccato actuali; hic, vel salvabitur, vel damnabitur, non salvabitur defectu fidei, non etiam damnabitur, quia aut damnabitur pœnâ solâ sensûs, vel pœnâ solâ damni; non solâ pœnâ damni, quia hæc solis parvulis non baptizatis est destinata; non solâ pœnâ sensûs, quia hæc non infligitur, nisi propter peccata actualia, ergò si pœnâ sensûs damnetur ignorantia credendorum non potest esse inculpabilis, seu invincibilis, sed vincibilis.

397. Resp. Cum recepta nunc ab omnibus sententia dari in infidelibus invincibilem ignorantiam mysteriorum fidei etiam eorum, quæ sunt ad salutem necessaria, probatur 1. ex Joan. 15. *Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent, nunc autem*

excusationem non habent de peccato suo. S. Aug. tract. 89. in Joann. explicat de peccato infidelitatis dicens eos, quibus nec per se nec per Apostolos, aut Ecclesiam Christus locutus est, absque culpa ignorare. Hinc S. Th. 2. 2. *quest. 10. a. 1. in Corp.* admittit in ijs, qui nihil audierunt de fide, ignorantiam invincibilem fidei, & ideò negativam infidelitatem non esse peccatum, nec eos propter eam damnari, sed propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt.

Ratio autem est; certum est etiam dari multos infideles, quibus nunquam test prædicata lex Evangelica, ut constat ex Missionarijs apud Indos, sed hi habent invincibilem ignorantiam mysteriorum fidei necessariorum ad salutem, eam enim humanis viribus depellere non possunt, quia nulla illis incidit dubitatio, aut suspicio de vera alia Religione, sed suam credunt veram, & si illis occurrat dubitatio, eam proponunt suis majoribus, quos putant peritiores, ab his in suo errore confirmantur, nec apprehendunt necessitatem recurrendi ad orandum DEUM pro illuminatione.

398. Confirmatur solutione argumentorum, quæ num. 396. sententia contraria nobis objicit. Resp. ad 1. Non negare DEUM ulli notitiam necessarium ad salutem facienti, quod est in se, is autem infidelis facit quantum est in se, qui cum auxilijs gratuitis gratiæ in entrance vel naturalis vel supernaturalis prævenientis nulli denegatæ (juxta illud Joann. *qui illuminat omnem hominem*) servat legem naturalem, hæc ad impletâ confert uberiorem notitiam necessariorum ad salutem, eamque auget, donec plene

agnoscant, credantque: si verò legem naturalem non servant, sed graviter in eam peccant, in pœnam horum peccatorum, & culpæ etiam originalis, denegat illis notitiam necessariorum ad salutem, hæc tamen ignorantia, etsi sit pœna peccati, quia infligitur propter præcedentia peccata, non tamen est peccatum, ut enim esset peccatum deberet præcedere aliqua notia obligationis, aut necessitatis sciendi mysteria aut saltem dubitatio circa obligationem, aut necessitatem sciendi, aliàs non est in potestate hominis adhibere diligentiam, vi cuius agat, aut cum DEO, aut hominibus ad acquirendam notitiam, nec ignorantia potest esse imputabilis, Vasquez *cap. 4. n. 12. Vide num. 381.*

Quomodo autè dictum axioma sit intelligendum non est hujus loci sed expli- cant Theologi *1. p. in tract. de Gratia. Varias expositiones vide apud Haunold. lib. 2. Scholast. Theolog. à num. 770. cum quo in tract. de Gratia num. 81. dixi sensum facere istum, quòd homini, qui cum auxilijs gratuitis naturalis gratiæ facit quantum in se est, DEUS det auxilium supernaturale ex pura misericordia, & liberalitate, ita ut honestas bonorū operum nec sit meritoria auxiliij supernaturalis, nec ad id disponat, sed conditio, cui, purificatæ DEUS infallibiliter alligavit collationem auxiliij, ita tamen ut non sit conditio sine quâ non, sed habeat se præcisè ut removens prohibens, quatenus indignitatem à peccato originali, aut etiam à personali inductam minuit in æstimatione apud DEUM, ut hic minùs absterreatur ad conferendum vocationis supernaturalis auxilium. Hoc insinuât se sufficiat.*

Ad 2. Nego minorem, ad hujus probationem ajo, cuius salutem esse possibilem, ac mysteriorum notitiam, ac fidem eatenus, quatenus si homo adjutus auxilijs gratuitis aliquando tempore servaret legem naturalem, DEUS eidem communicaret supernaturalem notitiam, & fidem mysteriorum, ut proximè dictum; inde autem non sequitur, quòd omisio fidei, ac notitia mysteriorum sit illi imputabilis in peccatum, ut proximè expolui, & ratio nostra convincit.

Ad 3. Resp. Verificari textum Apostoli, quòd nulla pars ex principalibus sit, cui non sit promulgata fides, exinde tamen non sequitur, quòd singulis sit promulgata cum constet teste Vasq. *nu. 10. de pluribus, quibus primum ante paucos annos est promulgata, de quâ prius nihil unquam audiverant ipsi, aut si eorum majores Prædicari audiverant illam, postea penitus oblivione sepulta est.*

Ad 4. Resp. Possè dari invincibilem ignorantiam necessariorum ad salutem in homine adulto carente omni peccato actuali ad tempus, hic homo nunquam salvabitur sine fide, sed damnabitur nunquam autem damnabitur cum solo originali, proinde nec torquebitur solâ pœnâ damni; nam in hac providentia DEUS pro adultis nullum locum constituit post mortem præter Cælum, & infernum; unde ad ejusdem providentiam spectat, aut eum perducere ad veram Religionem, idque infallibiliter facit, si adultus servet ad tempus legem naturalem, aut permittere labi in peccata personalia castiganda etiam pœnâ sensûs, quæ permissio est Justissima, cum sit in potestate adulti
effi-

efficere gratiam efficacem, si cooperaretur gratiæ sufficienti, quam DEUS illi confert prævidens eundem illi dissensurum, in cujus gratiæ collatione consistit peccati permissio.

Restat quaestio de fidelibus, an inter hos possit dari invincibilis ignorantia Mysteriorum, quæ fide explicita sunt credenda ab omnibus adultis fidelibus.

Negant multi cum S. Th. 2. 2. q. 2. a. 7. & 8. quia passim hæc à Pastoribus & Concionatoribus exponuntur, & in Ecclesia solenni ritu celebrantur, ut Mysteria Incarnat. Trinitatis, &c. Unde S. Th. ad c. 11. 1. ad Corinth. *Lectio Bonav. &c.* nullum quantumvis rudem excusant à peccato ignorantiae ignorantem aliquod eorum.

Econtrà Vasq. D. 221. non dubitat non paucos rusticos Christianos absque culpâ ignorare aliqua Mysteria creditu necessaria, idque sæpe contingere arbitratur Sanch. L. 2. *Decal. c. 3. num. 20.* quia inquit sæpe contingit eos, aut nihil audivisse de necessitate, ac obligatione explicitè credendorum, aut si audiverint, nihil perceperunt, aut si perceperunt, negotijs temporalibus intenti, penitus hujus obligationis sunt obliti, aut tempore, quo capaciores erant ad addiscendum, caruerunt instructore: nunc etiam nullus illis occurrit scrupulus, aut dubitatio de obligatione talia Mysteria sciendi per *num. 379. & seqq.*

Hinc Confessarius probabiliter prælagiens pœnitentes aliquos rudes destitu-

tos esse Christianâ hæc doctrinâ, obligatur sub mortali interrogare, & quærere de peccatis communiter à pœnitente committi solitis, dum ipse sufficienter se non explicat.

Casu quo reperit ignorari ab aliquo Mysteria necessaria necessitate Medij, non potest absolvere illum, nisi instructum, si periculum mortis non urget, ut constat ex Proposit. 64. damnata ab Innocent. XI. si autem mors instet tunc Confessarius proponat ei Mysteria dicta necessaria, juvetque pœnitentem ad fidem explicitam eliciendam de jisdem Mysterijs, ac insuper excitet ad dolorem de negligentia culpabili, si quæ intervenerit in jis addiscendis. Sed quia experientiâ constat quosdam ita hebetis, obtusique esse ingenij, ut edoceri vix possint, etiam post longam instructionem, tunc Confessarius debet singulos Articulos illis proponere, ac cum illis de singulis explicitè, fidem elicere propter Autoritatem loquentis DEI; aliud enim est explicitè dictos Articulos credere, aliud explicitè scire; primum est necessarium necessitate Medij; explicitè verò scire est scire rationem reddere de jisdem, si rogetur, & hoc est solum de necessitate Præcepti, quæ scientia ratione tarditatis ingenij est illis ferè impossibilis, & ideo excusantur, secus à fide explicita fidei de de jisdem Articulis, ita singulariter Sanch. *num. 18. Junct. 21.*

& 23.

§. VI.

*An detur invincibilis ignorantia juris naturalis,
& excuset à peccato?*

400. **D**uo sunt in hac quaestione resolvenda. Primò, an possit jus naturale in toto, aut ex parte invincibiliter ignorari. Secundò an ignorantia invincibilis talis, si dabilis sit, excuset à peccato. Circa primum non pauci ex Theologis apud Vasq. 1. 2. D. 122. c. 1. negant, quos ex RR. sequitur Vincent. Contenson *Tom. 3. Dissertat. 6. c. 1. §. 5.*

Lex naturalis uti rectè observat Vasq. c. 2. triplicis generis veritates complectitur. Primi generis sunt notissima, & prima principia naturæ, quæ solent appellari universalissima principia moralia: *Ut bonum esse amandum, malum fugiendum, temperatè, justè, &c. vivendum.* Secundi generis sunt immediatæ Conclusiones ex primis, & per se notis præfatis principijs facile deducibiles, uti sunt præcepta Decalogi sine occurrentia novæ circumstantiæ considerata, id est, non vestita aliquâ circumstantiâ apparenter excusante. Tertij generis sunt Conclusiones mediata, id est, magis remota à Principijs primis moralibus, & idèò sunt obscuriores præceptis Decalogi, cujusmodi sunt præcepta contra morosam delectationem in re venerea,

pluralitas uxorum, dissolutio matrimonij, quo spectant etiam præcepta Decalogi circumstantiata, seu vestita aliquibus circumstantijs apparenter excusantibus e. g. fas esse mentiri etiam cum Jramento, ob necessitatem; morti vicinum versare in alterum latum, ut citius moriatur; furtum esse licitum ad dandam Elemosinam; pollutionem in proprio corpore non intrinsecè apparere malam sordibus, &c. multò magis ad hoc tertium genus referuntur multa spectantia ad Contractus, restitutionem, &c. quæ etiam inter viros Sanctos, & Doctos sunt controversa, estò sint contra Legem naturalem.

Concordat non posse ignorari jus naturale quoad prima Principia moralia; his accensent Decalogi præcepta, quæ ex primis Principijs nullo Negotio deduci possunt; ut esse DEUM colendum, parentes honorandos; reliqua posse invincibiliter ignorari ad breve tempus putat Azor; Valent. verò etiam ad longum tempus: melius Sanch. *Lib. 1. Decal. c. 16. num. 33.* post Vasq. negat præcepta Decalogi non vestita circumstantijs apparentem excusationem præferentibus posse ignorari invincibiliter totâ vitâ. Ratio est, quòd prima Principia moralia

cum

cum suis immediatis conclusionibus, habent se ut prima Principia speculativa cum suis immediatis illationibus, sed horum speculativa veritas est omni intellectui disposito, ac non depravato evidens; ergo etiam illorum veritas practica se evidenter prodit omni intellectui, fœditasque contra Decalogum saltem post aliquod tempus pulsat animum remordendo conscientiam, nisi depravata consuetudo extinguat conscientia remorsum.

Restat decisio de veritatibus remotioribus, ac obscurioribus, quæ medietate inferuntur ex primis Principijs, præceptis Decalogi.

401. Dico 1. Jus naturale posse invincibiliter ignorari, quoad conclusiones obscuriores remotas, seu valde distantes à primis Principijs (idem dic de præceptis Decalogi circumstantiâ apparenter excusante vestitis per *num. 400.*) ita cc. Sanch. Vasq. cum plerisque Theologis post S. Th. 1. 2. q. 100. a. 1. in Corp. ubi loquens de Conclusionibus ex Principijs primis docet quædam modicâ adhibita consideratione per illa communia, & prima Principia posse approbari, vel reprobari; *Quædam vero esse, ad quorum judicium requiritur multa consideratio diversarum circumstantiarum, quas considerare diligenter non est cuiuslibet, sed sapientum, sicut considerare Particulares conclusiones scientiarum non pertinet ad omnes, sed ad solos Theologos.* Probatum ergo primò Authoritate S. Thomæ.

Probatum 2. ratione: illius juris ignorantia invincibilis dari potest, cujus

depositio non est in potestate humana cum adjutorio ordinario Spiritus S. sed juris naturalis magis remoti à primis Principijs, ac obscurioris depositio ignorantia non est in humana potestate multorum hominum cum ordinario adjutorio gratia Spiritus S. ut patet inter tot Theologos Sanctitate, ac doctrinâ conspicuos in pluribus quæstionibus ad jus naturale spectantibus, dissidentes in Materia de Contractibus Restitutione, &c. E. g. etiamnum controversitur, an grave damnum illatum ex culpâ veniali sit reparandum sub obligatione gravi; affirmant alij, alij negant; an in extrema necessitate carnis humanae esus sit contra Jus naturæ, disceptatur pro & contra: in his & similibus casibus pars una errat contra jus naturæ, sed non errat errore vincibili, hoc enim foret admodum difficile attribuire viris, qui quantum humano modo poterant, conati sunt docere veritatem.

402. Objicies principale Fundamentum opinionis contrariae: omne præceptum observatu possibile est etiam invenibile ab eo, quem concernit, sed omnia præcepta DEI naturalia sunt observatu possible, uti definit Trident. *Ses. 6. c. 11.* ergo etiam sunt ab omnibus invenibilia; sed quod est ab omnibus invenibile, etiam est ab omnibus cognoscibile, imò in ipsa obligatione faciendi includitur obligatio quarendi, & cognoscendi. Resp. cum Tyrso Gonzalez de usu Opin. Probabil. *Dissert. 11. a num. 40.* omnia præcepta naturæ, tum universalialia, tum ex his immediatè deducta, qualia sunt præcepta Decalogi quoad ea, quæ explicitè prohibent aut præcipiunt omnibus esse nota, DEUM

DEUM omnibus communicasse notitiam illorum, aut saltem principia, ex quibus facile eorum notitia est comparabilis, quoad eas verò veritates, quæ sunt Abstrusiores non necessariò DEUS, sive per se, sive per alios communicat notitiam Legis integrè sciendæ *etiam facienti, quod est in se*, quia ad hoc saepe esset opus miraculis, aut providentiâ extraordinariâ deberet supplere defectum causarum secundarum, ad hoc autem non tenetur DEUS; hic enim potest velle, ut lex sua integrè ab omnibus sciatur, & ea, ne materialiter violetur ex ignorantia, nihilominus potest permittere, ut quis citra suam culpam careat notitiâ, hujus defectus tunc non est moralis, sed Physicus; idque explicat exemplo ignorantia facti; lex enim naturalis absolutè prohibet accessum ad non suam, & tamen potest permittere, ut quis inculpabiliter accedat ad non suam, uti accessit Jacob ad Liam credens bonâ fide esse Rachelem, defactò saepe matrimonia sunt irrita ex impedimento dirimente inculpabiliter ignorato, quo casu consumatio matrimonij est contrà jus naturæ, citra culpam contrahentium. Idem patet in Juramentis falsis bonâ fide factis.

403. Ex quo patet argumentum adversariorum contra ignorantiam invincibilem juris naturalis pati instantiam in ignorantia invincibili facti in allatis exemplis, ubi factum est circumstantia Particularis, sub qua later invincibiliter jus naturale prohibens accessum ad non suam, & invocationem Divini Testimonij ad Confirmationem falsi.

His casibus ignorantia invincibilis non impedit violationem materialem, im-

pedit tamen ne sit violatio voluntaria, seu imputabilis ad peccatum. Unde sicut et si DEUS habeat in his casibus sinceram voluntatem, ne fiant ejusmodi actus, non tamen idcirco debet uti extraordinariâ providentiâ, ac illuminare, ne incidant homines in errorem invincibilem, ita etiam hominem facientem, quod est in se non tenetur extraordinario, ac miraculoso modo dirigere, ne erret invincibiliter circa ea, quæ sunt Legis naturalis. Vide Gonfalez fufius prosequentem argumenti solutionem.

Dum lex naturalis divina præcipit, aut prohibet formaliter, & explicitè aliquid, tenetur homini communicare notitiam hujus præcepti, aut saltem dare illi Principia, quibus sit comparabilis scientia talis præcepti non tamen tenetur communicare notitiam omnium Conclusionum Particularium in eo præcepto implicitè contentarum. Hinc tamen non sequitur DEUM non sufficienter promulgasse communitati humanæ tale præceptum, sed duntaxat, quòd explicitè non contineatur, nec intimerur hic, aut ille casus in particulari, sed in universali, ac implicitè, in particulari enim ob multitudinem implicitè contentorum exprimi non poterat.

Quapropter singulariter observat Gonz. *num. 44.* dum inquiritur de aliquo, an sit intrinsecè malum, non inquiritur an detur præceptum id explicitè prohibens (si enim daretur, DEUS humanæ communitati apertè revelasset, pro ut colligitur ex definitione Legis apud S. Th. 1. 2. q. 90. a. 4. *in fin Corp. Lex est quadam rationis ordinatio ad bonum commune ab eo, qui curam com-*
mini-

munitatis habet, promulgata) sed inquitur an illud sit contra aliquod præceptum, de cujus existentia constat.

Contra dicta instatur ex D. Hieronymo quod etiam ea, quæ expressè prohibita sunt in Decalogi Præceptis, putata sint licita apud certas nationes & Gentiles etiam enormia, & scædissima; sic enim scribit lib. 2. *adversus Jovinianum*: quid loquar de cæteris Nationibus: cum ipse adolescentulus in Gallia viderim Scotosgentem Britanicam humanis vesci carnibus, & cum per Sylvas porcorum greges, & armentorum, pecorumque reperiant, pastorum nates, & seminarum papillas solere abscindere, & has solum ciborum delicias arbitrari? Scotorum natio uxores proprias non habet, & quasi Platonis Politiam legerit, & Catonis exemplum sectetur, nulla apud eos conjux propria est, sed, ut cuique libitum fuerit, pecorum more lascivunt. Persæ, Medi, Indi, & Ethiopes regna non modica, & Romano Imperio paria cum matribus, & avibus, cum filiabus, & nepotibus copulantur. Massagetes, & Derbices, miserimos putant, qui agrotatione moriuntur, & parentes, cognatos, propinquos, cum ad senectam venerint, jugulatos devorant: rectius esse ducentes, ut à se potius, quàm à vermibus comedantur. Et post alia narrata concludit: *Pervides igitur quod non solum*

in esu, sed in sepulturis, & in connubiis, & in omni conversatione unaquæque gens sub ritu, & proprietatibus vitæ, & hoc eam natura legem putare quod didicit.

Resp. Cum Gonz. num. 47. has gentes, ac Philosophos gentiles dici inexcusabiles à Paulo ad Rom. 1. Poterant enim & debebant scire esse mala, quæ credebant licita; nam ex prava peccandi consuetudine in præfatam mentis cæcitate devenerunt, ut arbitrentur vitia contra naturam esse licita: ista enim non sunt contra jus naturale obscurum, sed expressum, ut occidere, abscindere papillas, nates, fornicari, inire matrimonium cum matre, filia &c. siquidem est jus naturale expressum à quovis facillimè deducibile ex principiis universalibus parentes esse honorandos, contra hoc est connubium cum matre, filia, vi enim connubij conjuges æquale jus acquirunt invicem in usum Corporis, seu in eo nullus est altero superior, proinde filia nubens parenti in usu conjugij non debet reverentiam Patri &c. ergo non obligaret eam jus naturale ad reverentiam exhibendam patri, aliunde etiam obligaret.

405. Dico 2. Ignorantia Juris naturalis invincibilis excusat à peccato formali, est nunc certa sententia contra Bajum, & Jansenij sequaces, quorum propositio contradictoria assertæ conclusioni est damnata ab Alexand. VIII. die 7. Decembris 1690. inter propositiones 31. quorum secunda ita habet: *Tametsi deat ignorantia invincibilis juris naturalis, hæc in statu natura lapsæ operan-*

tem

29

R. P. Karch, Diff.

tem ex ipsa non excusat à peccato formali.

Error iste fundatur in alio damnato in Proposit. 1. *In statu nature lapsa ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, quæ voluntarium, & liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.* In statu Innocentiæ Adamus (& nos in illo tanquam in causa) habuit libertatem non solum à coactione sed etiam à necessitate, seu libertatem indifferentiæ ad peccandum, & ad non peccandum, at post lapsum liberum Adamo, & nobis amissimus libertatem à necessitate, nihilominus peccamus culpabiliter in eo, quod nunc necessariò facimus, quia ad hoc sufficit libertas indifferentiæ in causa, seu in Adamo; cum enim laborans invincibili ignorantia juris naturalis necessariò careat notitiâ turpitudinis objecti jure tali vetiti, consequenter etiam careat voluntario, cum nihil volitum, quod non præcognitum. Verùm, quia hæc invincibilis ignorantia est pœna peccati in Adamo commissi, quam poteramus præcavere non peccando in Adamo, idcirco peccatum ex ignorantia invincibili juris naturalis patratum, est nobis sufficienter imputabile, quia est liberum libertate indifferentiæ, in causa sua, atque adeò est peccatum formale, ac non purè materiale, ut in dormientibus, & amentibus, in his enim non datur libertas à coactione juxta eos essentialiter necessaria, & sufficiens ad formale peccatum in natura lapsa, nomine autem libertatis à coactione intelligunt spontaneum, ac voluntarium

ex cognitione, ac plena deliberatione procedens, à delectatione tamen victrici ad bonum, aut malum determinatum. Contrà hos Novatores.

Probatum Conclusio; ignorantia invincibilis juris positivi divini excusat à peccato formali, ergo etiam ignorantia invincibilis juris naturalis excusat à peccato formali; consequentia probatur, quòd rationes excusantes à formali peccato in antecedente, æquè probent in consequente: & ideò generatim S. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. de quavis ignorantia invincibili ita loquitur: *Ignorantia, quæ est causa actûs, quia causat involuntarium, de se habet, quòd excuset à peccato, eò quod voluntarium est de ratione peccati,* contra Proposit. 46. Bay. *ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium;* huic oppositum docuit Aug. *Lib. de natura & gratia c. 67. non tibi reputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras.* Eadem consequentia probatur ratione: quòd aliis invincibiliter existimans se obligari ad mentiendum, ut salvet à morte Innocentem, peccaret necessariò; mentiendo, quia mendacium est prohibitum jure naturali, cujus ignorantia etiam invincibilis non excusat à formali peccato; non mentiendo verò, quia ageret contra conscientiam, quia dicitur esse mentiendum.

Probatum etiam primum Antecedens ex *Foann. 8. Si cæci essetis, (id est, ignorantes) non haberetis peccatum,*

num, & cap. 15. si opera non fecissem in eis, qua nemo alius fecit, peccatum non haberent, haberent autem, si ignorantia invincibilis non excusaret à formali peccato.

Dicere cum adversarijs, quod ignorantia invincibilis sit voluntaria in voluntate Adami, cujus voluntate consensus omnes in peccatum, & isto mediante etiam in ignorantiam juris naturalis, quæ est pœna illius peccati, est perinde dicere, ac quod is, cujus oculi sunt eru-

ti in pœnam sceleris, peccet omittendo aliquid, quod usu oculorum eget, & ideo justè sit castigabilis ab hero talis omissio.

Præterea si opinioni Adversariorum standum esset, sequeretur quod nullus sine evidenti periculo peccati contra jus naturæ posset suscipere munus docendi, aut aliud officium exercendi quia moraliter non potest non aliquid fieri ignoranter in quovis officio.

* *

§. VII.

An detur invincibilis ignorantia facti, & Furis humani? & quomodo probanda in foro externo.

406. DE hac utraque ignorantia quid sit recole dicta à num. 374. & quomodo discerni valeat, an potuerit, aut non vinci à num. 379.

Rursus in foro poli, seu conscientia invincibilis excusat non solum circa factum, sed etiam circa jus Vasq. 1. 2. D. 123. cap. 2. num. 5. Sanch. lib. 1. Decal. cap. 16. num. 26. (Haunold. tract. 5. num. 198. Consentit etiam quoad juris peritos, & quidem in jure etiam claro; oppositum tamen quoad hos esse probabilius tuetur num. 197. quem fecutus sum de jure & justitia num. 173. quoad utrumque punctum) quia forum externum ideo regulariter non admittit ignorantiam juris, pro excusatione, quia præsumit scientiam juris spectantis

ad suum statum, & munus; præsumptio autem cessat, dum de veritate constat, hæc autem in foro interno plenè constat ex pœnitentis confessione.

Ad quæstionem Paragraphi videtur solutio erui ex Reg. 13. l. in 6. ignorantia facti excusat, non ignorantia Furis. Certum est regulam non loqui de ignorantia affectata, nec de crassa seu supina, sive facti, sive juris, cum sit inexcusabilis Socordia ignorare ea, quæ sive ratione statûs, sive officij omnes scire debent.

Regula duas habet partes, prioris partis sensus est: Probabilis & justa alieni facti ignorantia in foro externo excusat, L. in omni 2. ff. de jur. & fact. ignor.

Q 2

Dixi

Dixi *alieni*, quia ignorantia proprii facti non excusat, nemo enim prudens præsummitur ignorare factum suum, nisi hoc sit antiquum, aut intricatum, aut ipse multis Negotijs sit implicatus, aut in extremis constitutus, Barbof. *ad hanc Reg. num. 21.*

Unde etsi quis triennio rem mobilem existimans à se emptam esse, dum re ipsa non est empta, possideat, non potest se tueri possessione triennali adversus vindicantem, *L. nunquam 3. in pr. ff. de usurpationib.* nisi agatur ex facto proprio de damno vitando, tunc enim error in facto proprio toleratur; ut si quis ex promissione erronea alteri quid solverit, detecto errore repetere indebitè solutum potest, *L. sed etsi ff. de Condi&. indeb.* Zoës *ad hunc tit. n. 8.* Excipe, nisi autoritate Judicis factum propriū sit executioni datum, ut si quis ex errore admittit aliquem ad divisionem hæreditatis, non datur repetitio, si divisio sit Autoritate Judicis, Autoritas enim rei Judicatae habet vim hanc, ut quod per errorem de rebus nostris ad alium pervenit, repeti non possit, Wiestner *ad cit. Regul. n. 7. ex L. ingenuum 25. ff. de statu hom.*

Ab hac parte Regulæ cit. *Barbof. num. 22.* excipit facta aliena quæ quis scire ac indagare debuit, potuitque cum mediocri diligentia, uti sunt facta publica, aut valde notabilia, aut publicè denunciata; horum enim ignorantia non excusat juxta communem DD. uti nec ignorantia qualitatum electi in Electoribus ex officio suo.

Eidem parti Regulæ non contrariatur *L. pro hereditatis 2. & L. fin. C. de heredit. Act.* ubi hæres ex de-

functi contractu velut facto alieno convenitur, licet hoc ignorarit; quia cum hæres sit fictione juris una persona cum defuncto, sicut succedit in Dominium rerum omnium, ita etiam debet subire onera, ac debita defuncti expungere, *L. hereditas 62. ff. de R. J.*

407. Licet Regulariter non patrocinetur ignorantia Juris quibuscunque, excipiuntur tamen aliquæ personæ, in quibus etiam forum externum ob imbecillitatem ingenij, aut ætatis tolerat ignorantiam Juris etiam clari, ut in militibus, minorennibus, mulieribus & rusticis, tam quoad lucrum, de quo certatur, quàm quoad damnum vitandum, Vasq. *cit. vide Zoës tit. de juris & facti ignor.* negantem mulieribus, & rusticis passim subveniri per *L. quamvis ff. eod.* sed duntaxat in aliquibus casibus apud Anton. Perez *C. ad hunc tit.* Wiestner *ad cit. Reg. num. 10.* subscribit Valquezio.

Item etiam Juris peritis patrocinari ignorantiam Juris non clari, sed dubij est recepta inter Theologos, & ferè omnes Jurisperitos opinio teste Haunold. *num. 206.* quia æquiparatur errori circa factum quia fas est sequi practicè probabilem interpretationem operanti favorem.

408. Qu. 1. An ignorantia facti sufficienter probetur juramento. Resp. Affirmativè cum Pal. *p. 1. tract. 2. D. 1. p. 19. num. 7.* quia hanc jus præsummit per cit. *Reg. 13. l. in 6.* cum qua concordat *Reg. 47. eodem, præsummitur ignorantia, ubi scientia non probatur,* quam loqui de facti ignorantia observat ad eam Wiest. *num. 1.* Ex hoc respon-

responsio infert sequentia scitu utilia ex Mascard. *Conclus.* 882. à. *num.* 3.

Primò, non solvens de Mercibus Vectigal non cadit in commissum jurans se nescivisse esse id impositum.

Secundo, etiam non incurrit commissum hæres non solvens Canonem Bienio Emphyteuticum, si juret nescientiam, quòd sit res Emphyteutica.

Tertiò, fundi Dominus si recipit Canonem ab Emphyteuta, postquam hic incidit in commissum ex imperfoluto Canone, censetur remississe caducitatem nisi jurejurando prober se ignorasse, quòd non solvens incidit in commissum.

Quartò, procurator jurejurando sufficienter probat ignorantiam, nisi à Domino habuerit mandatum speciale.

Quintò, sufficienter se purgat recipiens domo hæreticum (idem dic de alijs receptis malefactoribus ignoratis) si juret se ignorasse esse talem, cum enim sit factum alienum, & occultum facile præsumitur ejus ignorantia.

Excipit Pal. *num.* 8. *in fin.* ex Menoch. factum cujus scientiam jus præsummit, ut si sit publicum, vel in præsentia tua factum, tunc enim sufficienter non probatur juramento, sed est alleganda, & probanda causa ignorantia. De hoc vide Menoch. *Lib.* 6. *Præsumpt.* 23. & 24.

409. Partis secundæ *Reg.* 13. relatæ *num.* 406. sensus est, quod ignorantia Legis, aut Canonum, vel Receptæ consuetudinis non excuset exceptis certis personis, aut sit ignorantia Juris ambigui per *num.* 407. aut agatur de damno rei suæ amittendæ, quoad hoc

enim non obest ignorantia Juris, *L. Juris* 7. ff. de *Jure & Fact. ignor.* & *L. error* ff. *cod.* at benè obest ignorantia juris quoad acquirendum per cit. *L. Juris* Wiest. *num.* 9. dans Regulæ rationem, quod Leges ab omnibus intelligi, & sciri debent per *L. Leges* C. de *Legib.*

Non obstat C. *fin. de Constitut. in 6.* vi cujus Ordinariorum Sententijs per statuta latis ignorantes non ligantur, nam hic sermo est de Sententijs censurarum, quæ non incuruntur, nisi à contumacibus, & contemnentibus C. *Sacro* 48. de *Sent. Excom.* & C. *ex parte* 23. de *V. S.* requirente monitionem, & notitiam prohibitionis sub censura facta.

410. *Qu.* 2. An in foro externo possit quis se tueri allegando juris ignorantiam, si hoc probare potest, & quomodo ea valeat probari. *Resp.* ad 1. Possit allegari, & probari, Pal. *num.* 2. ex certa sententia cum Abb. in C. *cognoscentes de Constitut.* *num.* 9. Ratio quia scientia juris non est nobis à natura insita, sed comparanda est diligentia curâ, ac aliorum disciplinâ, quæ possunt multifariam impediri, sed si sic, potest rationabiliter ignorantia allegari, & probari.

Est quidem de jure præsumptio pro scientia, & idèò alleganti ignorantiam incumbit onus hanc probandi.

Si dicas, quod allegans ignorantiam juris alleget culpam suam latam, hanc enim committit ignarus juris dispositionis, quam omnes scire debent. *Resp.* Negando assumptum, quia non allegat vincibilem, sed invincibilem ignorantiam, quæ elidit culpam latam.

Nec verum est, quod pro scientia legis sit præsumptio Juris, & de Jure, quia, ut dictum, non necessariò omnibus inest, sed solùm probabiliter, & in hoc sita est præsumptio juris, nempe in quæstione præsentis pro scientia: nam Alciatus apud Pal. num. 3. definit præsumptionem Juris, quod sit *probabilis conjectura ex certo signo proveniens, quæ alio non adducto pro veritate habetur.*

Idcirco Episcopus allegans ignorantiam vacantis Beneficij repellitur, quia cum debeat esse Diæcesi præsens præsumitur scire omnia ad suum munus pertinentia *C. qui & humanis 12. q. 2.* Hinc quò vehementior est pro scientia præsumptio, eò opus est efficaciore probatione, quæ elidat ignorantiam Juris.

411. Resp. ad 2. Dupliciter probari potest ignorantia nempe conjecturis, & juramento. Prior probandi modus suggeritur in *C. cum in tua qui matrimonium accusare possunt junct. Gloss.* in quo insinuantur sequentes conjuncturæ, ut si probeat absentiam suam tempore promulgationis, aut ægritudinem, aut ætatem teneram, & similia; hujusmodi probatio non est plena, quia de latentibus in animo certitudo non habetur, unde relinquitur arbitrio Judicis, Pal. num. 4. ex Mascard.

Alter modus est per Juramentum, latentia enim in animo, inter quæ est ignorantia, solo ignorantis testimonio probari posse videntur. Verum concordant universi hanc probationem non sufficere, si alia via præter juramentum probari valet, quia Juramentum subrogatur

in defectum alterius probationis. Item non sufficit, si probanda sit non sola ignorantia, sed etiam hujus Justitia, sic allegans ignorantiam ex causa absentia, aut infirmitatis, debet legitime probare absentiam, & infirmitatem, quia actus isti justificantes ignorantiam cum obijciantur sensibus, debent liquidari alijs testimonijs.

Similiter Juramentum non sufficit, dum est vehemens præsumptio juris ex publica fama aut facti notoreitate, unde allegans ignorasse se, quod antecessor vitiosè possederit, non est audiendus, dum est publicè nota vitiosa possessio, etsi se offerat ad juramentum, Sanch. cit. in fin. Pal. num. 5.

Unde videtur inferri, quod non sufficienter probetur Juramento ignorantia legis publicè promulgatæ saltem post lapsum duorum mensium, quia contra ignorantem semper est juris præsumptio de scientia Legis promulgatæ. Ex opposito stat, quod nemo sit præsumendus esse ita immemor suæ salutis, ut vellet pejerare: tum quia latentium in animo non est probatio alia dabilis. Resp. Pal. cit. utramque opinionem esse probabilem, probabiliorem tamen priorem, quæ etiam est citati Sanch.

412. Ex ignorantia facti, & juris de qua in Reg. 13. exposita hucusque à n. 406. deduci possunt plura de fide bona, & mala ex Sanch. *Lib. 2. Decal. c. 23. à num. 43. & à 160.* Fides bona est, est iudicium, quo quis probabiliter existimat aliquid esse suum, aut illum à quo accipit habuisse jus id distrahendi (hæc est fides vera positivè bona) aut non esse alienum; & hæc est fides negativè bona.

Ad

Ad inchoandam præscriptionem requiritur fides positivè bona ad continuandam autem sufficit negativè bona, ut probavi de *Jure & Jusf. num. 172.* cum *Lug. de Fur. & Jusf. D. 7. nu. 17.* Fides mala vera est scientia, aut credulitas, qua putat rem esse alienam, aut non judicat esse suam, aut culpabiliter utrumque ignorat ignorantia mortaliter mala. Utraque est bona aut mala Theologicè, aut Juridicè de quo consule *cit. tr. de Jure num. 171.*

Loquendo speculativè inter fidem bonam, & malam datur medium; dubius enim speculativè seu inharens in æquilibrio, quin ulli parti assentiat, caret fide tum bonâ, tum malâ, neutra potest stare sine positivo judicio: at practicè in dubio alterutra intervenit; bona, si benè captam possessionem continuet post superveniens id dubium; mala autem, si possessionem dubium præcedat *Sanch. num. 181.* sive id sit practicum, sive speculativum, nam à neutro potest inchoari possessio ad præscribendum, de quo consule *cit. tr. de Jure n. 174.* ubi nego possessionem interrumpi per superveniens dubium speculativum, et si nequeat deponi ex principijs directis, interrumpi verò per practicum, id est tale, vi cujus intellectus circa possessionem rei cum suis circumstantijs particularibus sumptam hæsitat, an hîc & nunc licitè possit continuari, de qua dubitatur an sit sua.

Tam bona, quàm mala fides non est quid Juris, sed facti *Sanch. nu. 159.* quia non dependet ex Juris præscripto, sed ex propria conscientia cujusvis, jus enim nequit efficere eum esse possessorem

bonæ fidei, qui credit rem esse alienam, nec facere malæ fidei possessorem, qui prudenter, seu probabiliter judicat rem esse suam.

413. Deduco 1. Fides bona orta ex ignorantia facti præsummitur in dubio, *Sanch. num. 45.* per *Reg. 47.* relatam *n. 408.*

Deduco 2. Ex ignorantia juris, sive hoc resistat actui, sive non resistat contra *Bart. Berojum* præsummi malam fidem, utrique enim ignorantia lex resistit per *Reg. 13. à. num. 406.* cui consonat *Reg. 82. eodem: qui contra jura mercatur, bonam fidem præsummitur non habere,* *Sanch. num. 45.* sensus est apud *Wiest.* ad hanc *Reg.* qui contra notoriam Legis prohibitionem aliquid emit, id dolo, & cum peccato facere præsummitur, ut idcirco pro rei sic emptæ possessore malæ fidei veræ, si scivit prohibitionem, si verò hanc ignoravit, præsumptæ habeatur per expressum text *L. quemadmodum 7. in fin. C. de Agricol. & censitis, &c.* Unde talem mercatorem non juvat *L. merito 51. ff. pro socio, & L. dolum 6. c. de dolo,* quod bona fides semper præsummat, si mala non probetur, quia sufficienter mercantis delictum probatur ex publicâ prohibitionem Legis, cujus ignorantia non præsummitur.

Deduco 3. Ut fides bona nascatur ex ignorantia facti, hæc debet esse invincibilis, proinde excusans à culpa Theologica mortali, venialis probabilius non tollit fidem bonam, *Sanch. num. 160.* *Lug. à num. 36.* contra *Rebell.* cui opponitur *C. fin. de præscript. desinimus inquit*

inquit Innocent. III. ut nulla valeat absque bonâ fide possessio, cum generaliter sit omni constitutioni, & consuetudini derogandum, qua absque peccato mortali non potest observari, ergo nisi sit mortaliter mala non impedit.

Ut autem formetur iudicium an ignorantia facti excuset à culpâ Theologica eumentem, aut aliter accipientem, observetur ex Mol. de Just. D. 723. num. 8. quod attendi debeat personæ capacitas, & an sit persona timorata, in tali enim præsumenda non est ignorantia crassa, sed potius invincibilis propter inadvertentiam, aut subtilitatem juris; Econtrâ crassa in persona non timorata, nisi nimia ruditas Judicis arbitrio eam excuset à culpa.

414. Deduco 4. Ex ignorantia Juris naturalis non præsummi bonam fidem, ut si quis sciens rem esse furtivam, ignoret autem sibi interdictam ejus emptionem, præsummitur enim ignorantia crassa Sanch. num. 161. ex omnibus DD.

Deduco 5. Non solum in rustico, muliere, minore &c. sed etiam in alijs ignorantiam Juris humani etiam clari invincibilem generare fidem bonam ad fructus ex re aliena acquirendos, ita Sanch. num. 163. cum innumeris Jurisconsultis, quia nullum jus decedit quod bona fides excludatur invincibili ignorantia humani juris, sed potius oppositum exprimit L. sed etsi Lege 28. §. scire ff. de petit hered. ibi: & non puto hunc esse pradonum, qui dol. caret, etsi in jure erravit. Conf. Jus exprimit quando ignorantiam invincibilem juris non

vult prodesse, ita statuit quoad usucapionem L. si fur 32. §. si quis id ff. de usu cap. ibi: in jure erranti non procedat usucapio, hic enim cum sit legis beneficium, nequit extendi ultra Legem licet ignorans careat peccato.

Deductio ampliatur 1. Ad ignorantiam Juris, sive hoc solum non assistat contractui prout non assistit, nec etiam resistit testamento minus iolemni, sive etiam resistat, ut sit in alienatione rei Ecclesiasticæ sine solemnitate Juris, quia cit. lib. 28. indistinctè errantem in jure dicit carere dolo, proinde etiam malâ fide. Textus, quibus DD. contrarii innituntur procedunt de mala fide præsumpta, in foro externo, Sanch. num. 164.

Ampliatur 2. Ad fructus tam naturales, quam industriales, Sanch. num. 166. contra Felin: & Monach. negantes de naturalibus, ac de industrialibus, si possessor ex his locupletatus est, invincibilem juris ignorantiam excusare, sicut non excusat in usucapione. Verum non est paritas ab usucapione uti liquet ex deductione quinta.

Qui pleniorum desiderat notitiam de fructibus, sive industrialibus, sive naturalibus durante bonâ fide perceptis, an efficiatur possessori bonæ fidei, adeat cit. Sanch. qui à. num. 62. ad hanc questionem sex refert sententias cum suis fundamentis ipse num. 68. adheret sextæ docenti, quod possessor bonæ fidei etiam titulo destitutus fructus industriales faciat suos, naturales verò non sine titulo, horum restitutioni non est obnoxius, si exinde nihilo est factus locupletior juxta generalem regulam universis bonæ fidei

fidei possessoribus communem Idem
num. 75.

Idem num. 76. movet gravissimam
quaestionem de fructibus industrialibus
perceptis ex re aliena bonâ fide consum-
ptis, an sit obligatio eos restituendi,
quantum ad id, in quo est effectus ditior.
Aliqui negant agentes eâ consumptione

acquiri irrevocabile horum fructuum do-
minium. Horum opinionem fatetur ef-
se valde probabilem, probabiliorem verò
attento jure communi obligantem ad re-
stitutionem.

Tandem num. 96. diluit argumen-
ta quinque aliarum opinionum à num. 62.
adductarum.

S. VIII.

An ignorans Legem, aut poenam impositam à Lege
incurrat poenam.

415. **C**ertum est, quod post suffici-
entem Legis promulgationem
lex obliget etiam invincibiliter eam igno-
rantes, nihil enim tunc illi deest quoad
vim obligandi, hæc enim provenit ex
ipsa legis natura, non à notitia subditi,
quæ solum est conditio legem applicans,
ut hic, & nunc in actu secundo obligare
possit lex, excusantur tamen à culpa, &
pœna violationis, non tamē ab aliis effe-
ctibus Legis. Sic Decretum Trid. de
matrimonio non contrahendo sine Paro-
cho, & testibus ubi est promulgatum,
obligat etiam invincibiliter ignorantes;
id contrahentes sine præsentia Parochi
non peccant, nec subijciuntur pœnis,
decretum tamen operatur nullitatem ma-
trimonij; Quod tamen valeret in loco,
ubi Decretum non obligat, valeretque
semper, si illud non obligaret ignoran-
tes. Quare rectè observat Sanch. lib. 9.
de Matr. D. 32. num. 2. esse hæc duo,
P. R. Karch, Diff.

non nomine, sed re diversa: Lex non
obligat ignorantes, lex obligat ignoran-
tes; excusantur tamen à culpa, & pœna,
utj exemplificatum est.

Sermo est de pœnis Ecclesiasticis le-
ge Canonicâ impositis, quas certum est
non incurri, per legis ejusmodi invin-
cibiliter ignoratæ violationem, dum hæc
violatio non est aliâ Lege, nempe divinâ
positivâ aut naturali prohibita; quia ubi
nulla est culpa, ibi etiam nulla est pœna
per R. I. 23. in 6. sine culpa, nisi sub-
sit causa, non est aliquis puniendus.

Exceptio significata verbis nisi sub-
sit causa, indicat aliquando etiam Inno-
centes puniri: verum tunc non est pro-
priè pœna, sed pœnalitas, sic sine cul-
pa illegitimi arcantur ab ordinibus, ac
beneficijs; ab alio corruptam ignarus
ducens evadit bigamus per matrimonij
consummationem, Can. precipimus

Rr

10.

10. *dist. 34.* Ministri iustitiæ per sententiam mortis aut mutilationis, fiunt irregulares; amittit ipso jure beneficium ad id per simoniam ipso ignorante ab alio commissam promotus, *c. nobis 27. de Simon.*

416. Difficultas ergo est, dum actus, cui lex positiva humana imponit pœnam, est vetitus anteriore lege divinâ, aut naturali, & commissus cum scientia legis divinæ, aut naturalis sine scientia legis pœnam imponentis, aut si est commissus cum notitia legis ignoratâ pœna, an nihilominus transgressor legis divinæ, vel naturalis, aut etiam legis punientis, incurrat pœnam. Discutit hanc difficultatem eruditè, ac fusè more solito Th. Sanch. cit. à *num. 7.* post præmissa tria fundamenta.

Dico 1. Violans legem divinam aut naturalem cum ignorantia Legis Ecclesiasticæ pœnam infligentis e. g. Excommunicationem, aliâve censuram, aut irregularitatem ex delicto, aut quamvis aliam pœnam strictè talem, qualis est omnis vindicativa culpæ, non incurrit, ita Sanch. *num. 9. Pal. p. 1. tract. 2. D. 1. p. 17. num. 2.* Contra plures teste Sanch. probabiliter sustinentes incurri pœnam etiam Excommunicationis, consequenter à fortiori, reliquas censuras, ac pœnas utpote minùs graves Excommunicatione. Probatur quantitas pœnæ est commensuranda quantitati delicti, *c. felices vers. Illud autem de pœnis in 6. ibi: Judex pœnam metiatur ex culpa: & C. fin. de his, que fiunt à majore parte capituli, ibi: nec pœna sit ulterius protrahenda, quàm delictum fuerit.* Sed in casu Conclusionis igno-

rans est reus solius culpæ contra Jus divinum, aut naturale, & nullo modo est reus culpæ contra jus humanum prohibens culpam sub pœna Excommunicationis, aut pœnæ alterius, ergo etiam reus est solius pœnæ, quam infligit jus divinum, aut naturale, secùs pœnæ, quam imponit jus humanum. Conf. percussor Clerici sciens non solo jure divino, & naturali, sed etiam Ecclesiastico sub censura esse prohibitam percussorem graviùs peccat, quàm ignarus juris humani, sed prior incurrit censuram, ergo secundus utpote minùs reus eam non incurrit, ne inæqualia delicta puniantur, æquali pœnâ.

417. Probatur 2. Specialiter de censuris, quæ non incurruntur sine monitione Canonica, *C. constitutionem 9. de Sent. Excom. in 6.* imò non sine contumacia ut colligitur ex illo Math. 18. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut Ethnicus, & publicanus,* quo loco Christus concessit potestatem excommunicandi, sed ignorans Legem prohibentem sub censura non est monitus, nec contumax, ergo eam non incurrit.

Nomine monitionis Canonice intelligitur tria, aut una pro omnibus, observando in hac aliquorum dierum competentia intervalla, ita cit. *C. ubi Gloss. Verb. Una pro omnibus,* sic exponit. Dicit ergo Judex interdum: *Monemus te pro prima: quâ finita monet pro secunda, quâ finita monet pro tertiâ &c. interdum unâ monitione facit tres: monemus te, quod usque ad diem talem pro primo; talem pro secundo;*

do; talem pro tertio. Interdum unam tantum dat dilationem, ut monemus te, quod usque ad talem diem, pro primo, secundo, & tertio peremptorio; & hoc ultimo casu est intervallum inter monitionem & sententiam. Debet autem hæc monitio ad reum fieri personaliter, nisi latitet, tunc enim sat est citationem cum comminatione fieri ad ejus domum, vel Ecclesiæ valvas vel alium publicum locum, Laym. mox citandus n. 4.

Per contumaciam intelligitur inobedientia, seu contemptus; non requiritur formalis, sed sufficit materialis: & quidem si est censura lata sententiæ, contumacia consistit in eo, quod non obstante præcepto Ecclesiæ aliquid prohibentis, vel præcipientis sub pœna censure violetur præceptum, si autem sit censura sententiæ ferendæ præter peccatum præteritum opus est, ut vel citatus, & monitus non desistat à peccato, vel jussus satisfacere non satisfaciat, sic enim perseverat rebellio, Laym. lib. 1. tract. 5. p. 1. cap. 5. num. 1. vers. Nota tamen &c. junctis numeris sequentibus quatuor.

418. Conclusio habet locum in ignorantia cujuscunque Legis, sive hæc sit municipalis, sive ordinariorum: sive Pontificis ob rationes allatas: & ulterius firmatur ex c. ut animarum 2. de constit. in 6. ibi: ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcunque ordinariorum prolati ligari nolumus ignorantes dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina. Ratio decidendi sic fuit ut obvietur periculis animarum, quæ ratio pro-

cedit etiam de constitutione Pontificia, ergo ex mente Pontificis etiam extenditur ad ignorantes Pontificias constitutiones.

Extende secundò ad ignorantiam facti, ut si percutias aliquem invincibiliter ignorans esse Clericum, estò scias hujus percussioni annexi Excommunicationem, quia percussio ut habens annexam censuram est involuntaria, & ideo in c. si verò 2. de sent. Excom. occisor clerici ignorans esse clericum excusatur ab Excommunicatione Sanch. num. 23. amplians num. 24. & 26. ad eum, qui dat operam rei illicitæ, aut cum ignorantia concomitante, dum hæc sita est in affectu actuali occidendi Clericum, si ibi esset, hic enim affectus per num. 377. licet non excuset operantem circa occisionem, excusat tamen ipsum opus, seu occisionem à peccato. Ob solum affectum, seu intentionem sine opere externo nulla incurritur censura, Irregularitas, aliæ pœna.

Extende Tertio, ad casum, quo volens cedere Clericum Titium, casu, cadat Cajum Clericum, quia Caj casus est involuntaria, seu non peccaminosa, Econtra intendens necem Clerici Titij, si enecet clericum Cajum credens esse Titium incurrit Excommunicationem, & Irregularitatem ex opposita ratione, nam enecatio Clerici Caj est voluntaria sub ratione Clerici, etsi sit involuntaria quatenus Caj est, Sanch. num. 27. approbatus à Pal. n. 3.

419. Dico 2. Probabilius ad incurrendam censurarum pœnam requiritur etiam notitia pœnæ ultra notitiam Legis, Sanch. num. 13. Pal. num. 5. contra

trà Jul. Clar. Covar. &c. Probatur 1. censura non imponitur nisi aliter reus non sit corrigibilis, est enim ultima pœna, quâ Ecclesia punit, eaque gravissima S. Aug. lib. de Corrupt. & gratia c. 15. Relatus Can. corripiantur 24. q. 3. estque medicinalis c. 1. de Sent. Excom. in. 6. sed non esset medicinalis, nec ultima pœna, si hanc ignorans eam incurreret; nam medicinalis non aliâ ratione dicitur, nisi quatenus sui timore retrahit homines à delictis committendis: ut autem sit ultima debet punire ultimam, seu summam contumaciam, sed ultima, seu summa contumacia non potest dari sine noticia censuræ, cum magis sit in legem contumax hujus transgressor sciens à lege imponi pœnam, quàm scienter violans legem ignoratâ pœnâ.

Amplia conclusionem utramque ad irregularitatem ex delicto, Sanch. n. 17. 20. & 21. est enim gravissima pœna, ac valde affinis censuris eamque debet exequi ipse reus, idem sentit Pal. num. 6. contra Laym. num. 8. ubi negat irregularitatem contrahi ob contumaciam, sed propter turpitudinem culpæ. Contra est incontinentia Clericorum continet maculam valde deturpantem Clericos per Can. proposuisti Dist. 82. in cuius detestationem Syricius Papa deponbat Clericos incontinentes, & tamen uti habetur circa finem Canonis Innocent. I. cuius est iste canon, noluit deponi ignorantes eam constitutionem. Ergo non solæ censuræ, sed etiam irregularitas non incurritur ab ignorante illam.

420. Ampliat secundò Sanch. n. 17. 20. & 21. ambas conclusiones etiam ad re-

liquas pœnas. Ampliatio placet etiam Pal. num. 7. quæ uti pronunciat Navar. summa latina c. 23. num. 47. pletisque solatio esse potest maximè in materia censurarum, & irregularitatum: futius prosequitur c. 37. n. 274. vers. decimo tertio &c. dans rationem, quòd licet delinquentis consensus in pœnam non sit necessarius, ut ille ad hanc obligetur, necessarius tamen consensus in causam, ob quam imponitur juxta S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8. ut autem consentire dicatur quis in causam alicujus, non sufficit, quò consentiat in eo, quòd est causa, sed requiritur quòd sciat, aut scire debeat id esse causam: qui scit aliquid esse malum & ignorat pœnam ob id impostam, scit quidem id, quòd est causa illius, non tamen esse causam illius. Hucusque ille, subdens procedere hanc rationem quoad pœnam extraordinariam, & exorbitantem, secùs quoad Leves, Mediocres, & Ordinarias pœnas ac delicto proportionatas: quia quisque sciens aliquid esse vetitum, etiam scit, aut scire debet id esse puniendum juxta ejus naturam, ergò scit non solum id, quòd est causa pœnarum, sed etiam id esse causam illarum. Unde cum pœna inferni non sit peccato mortali extraordinaria hanc etiam ignarus inferni incurrit, Pal. num. 9. cum quisque reus titulo culpæ subjiciatur pœnæ proportionatæ. Ex hoc.

421. Infert. 1. Pal. n. 7. & 8. ab ignorante non contrahi pœnam quam ipse debet in se ipso exequi, quia pœna cuius executio sit facienda ab ipso Reo, non est annexa delicto, ergò per consentium in delictum non consentit in eam; estque

que exorbitans, idcirco ab ea excusatur.

Secundò. Etsi ignorans censuras & irregularitates annexas delicto, proinde non incurrat illas, est tamen punibilis arbitrio Judicis, scivit enim se mereri pœnam proportionatam.

Tertiò. Reservatio delicti facta in odium ejus non contrahitur ab ignorante, secus si ob commune bonum Ecclesiæ: tunc autem fit reservatio ob commune bonum præcisè, quando per se, & ratione sui reservatur nulla speciali constitutione delictum id prohibente prout Sixtus V. specialiter reddidit constitutionem contra malè promotos ad Ordines, & Greg. XIII. contra dantes, & recipientes pecunias pro gratia à sede Apostolica obtinenda; & idèò reservatio non incurritur ab ignorante.

Quartò ignorans non incurrit actus annulationem, quando hæc non fit ob defectum solennitatis, sed in pœnam delinquentis, aliàs ipse delinquens esset executor propriæ pœnæ. Hinc si impedimento criminis fit annexa irritatio matrimonij in pœnam delinquentium, sequitur non incurri ab ignaris irritationis, cujus sententiæ fundamenta expendi in *tr. Canonist. num. num 158.* uti & rationes cæterorum DD. communissimè negantium, quòd impedimentum criminis sit principaliter pœnale.

Verùm quia etiam rationes ipsorum probabiliter sunt ibi soluta, neque evidenter enervata fundamenta, quibus prior opinio nititur contendens, quòd ignorantes irritationem matrimonij validè id contrahant, dixi ibidem hos non improbabiler id tueri, probabilius tamen esse, impedimentum istud incurri etiam ab

ignaris, est enim inhabilitas irritativa matrimonij, ut obvietur periculo captandæ necis superstitis conjugis. Ita Gobat *tr. 9. num. 201.* addens posse aliquando tollerari matrimonium bonâ fide cum tali impedimento contractum quando renovatio esset difficilis, quod etiam approbat Sporer *p. 4. Tyrocin. Sac. n. 114.*

Quintò cognoscens consanguineam suæ uxoris intra secundum gradum ignoransque copulam hanc ab Ecclesia specialiter prohiberi sub pœnæ privationis debiti petendi, aut etiam sciens prohibitio- nē hanc, at ignarus dictæ pœnæ, hanc non incurrit; nam in primo casu non committit incestum, in secundo licet hunc committat, non tamen scit esse causam dictæ privationis debiti petendi, Pal. ex Sanch. à *num. 43.*

422. Sextò. Nullum casum Papalem incurri ab ignorante annexam esse Excommunicationem, quia nullus reservatur Papæ sine Excommunicatione, unde omnes Papales casus sunt pœnales (idem dic de Episcopalibus, & Regularibus casibus, quibus est censura annexa) unde à Bullæ Cœnæ casibus potest quivis absolvi etiam in loco, ubi est recepta, ignorans Censuram Excommunicationis illis annexam.

Econtra alij casus Episcopales, & Regulares probabilius incurrantur licet ignoretur reservatio contra multos apud Moya *tr. 3. D. 8. q. 2.* eos probabiliter sic sentire existimat Adamus Burghaber *Centur. 3. casu 31.* Contra hos communior opinio stat probatque oppositum invertendo argumentum partis adversæ situm in eo, quòd reservatio sit pœnalis, pœna autem invincibiliter ignorata

non incurratur, ut ipsi fatemur de censuris, aliisque pœnis per *num.* 419. & 420. Ratio hæc invertitur negando, quòd reservatio sit principaliter pœna, sed Medicina; censura verò sit principaliter pœna, & Secundariò Medicina. Ignorantia pœnæ primariò talis excusat à sui incurfione, secùs quando est principaliter medicinalis, qualem esse reservationem non Papalium saltem in Religiosis Ordinibus patet primò ex 3. p. *Constitutionum Societatis JESU c. 1. §. 11.* ubi dicitur: *eos Casus à Superiore reservandos, quos ab eo cognosci necessarium videbitur, aut valde conveniens, quò melius remedium adhibere possit, & suæ curæ commissos præservare ab omnibus, quæ nocitura sunt.*

Secundò quòd opposita sententia repugnet iudicio Superiorum Ecclesiasticorum, & Regularium. Qua de causa est effatum P. Gobat *Theolog. Experim. tr. 7. num. 361.* Confessorem Regularium non præstiturum fidelitatem suo Prælato, si nactus pœnitentem implicitum tali casu, ac reservationis ignarum abfolveret, quin diceret expressè: *Te quidem absolvam hæc vice, scio autem imposturum, te non posse à me abfolvi sine expressa facultate Superioris.*

Similiter possunt Parochi, & Vicarij pro prima vice abfolvere suos ab ignorantis Episcopalibus cum præfata monitione, ita Sporer *p. 4. Tyrocin. Sacram. mibi n. 735. junct. 748.*

* *

*

§. IX.

Qualis ignorantia excuset ab imposta per Legem pœna.

423. **H**ic recolenda est divisio ignorantie vincibilis in affectatam, & non affectatam: non affectatam in crassam, & non crassam mortaliter tamen culpabilem per *num.* 378. Dixi *vincibilis*, quia omnis invincibilis sive sit legis pœnam imponentis per *nu.* 416. sive solius pœnæ per *num.* 419. ignorantem liberat à censura, aliave pœna: quod enim culpa caret, in damnum vocari non convenit *c. 2. de Constit.*

Quare Regula vera est, quòd omnis

ignorantia à mortali culpa excusans etiam excuset à pœna gravi, quia per *c. cum cessante de appellat.* cessante causa cessat effectus, sed causa gravis pœnæ est peccatum mortale, ergo. Unde licet culpa maneat mortalis contra aliam legem, dummodo ignoretur lex infligens pœnam, ignorantia excusans à mortali contra hanc legem, excusat à pœna gravi hujus Legis.

Resp. Nunc primò ad *Questionem* §. quando ad pœnæ incursum lex requirit

rit sui scientiam nulla ignorantia etiam crassa sufficit ad eam incurrendam, secus affectata æquivalens scientiæ.

Pars I. Est Sanch. *lib. de Matr. D. 32. num. 36.* Pal. *p. 1. tract. 2. D. 1. p. 18. num. 1.* quia nisi sit affectatè ignorans non dicitur scienter violasse legem. Deinde ut scienter quis delinquat in legem, requiritur dolus in ejus violatione, proinde ut fiat violatio animo delinquendi, sed ubi est ignorantia etiam crassa, abest animus delinquendi, ergo abest dolus, adest tamen culpa lata; hæc ergo non sufficit ad incursum pœnæ contra legem, quæ requirit scientiam.

Pars secunda est Sanch. *num. 40.* quia affectans directè nescire, vult nescientiam ex fine liberius peccandi, sed hoc ipso hæc ignorantia æquivalet scientiæ, nam non facit, quò minus sit tanta culpa, quanta committitur à sciente, imò facit majorem, indicat enim intentum affectum ad violationem Legis.

Resp. 2. Quando lex sub verbis qualificatis sequentibus, aut his similibus imponit pœnam, qui *temere*, vel *audacter*, vel *malitiosè*, vel *consultò*, vel *presumptuosè* hoc fecerit: aut *presumentes*, vel *audentes*, aut *ausu temerario legem* talem violarint, hanc pœnam incurrant, ad incurrendam illam etiam necessaria est scientia, aut ignorantia affectata scientiæ equiparata, Sanch. *num. 37. & 38.* Pal. cit. Soarez *de Legib. lib. 5. cap. 12. num. 9. 13. & 15.* Contra multos æquiparantes crassam dolo *ex lib. 1. ff. si mentor falsum modum dixerit.* Ratio, quia etiam crassè, seu supinè ignorans non dicitur temerè, audacter, consultò, presumptuosè & dolo violare; at benè si violatio fiat ex ig-

norantia affectata, aut si crassa sit ingentis temeritatis, ingens temeritas importat culpam latissimam, ac dolo æquiparatam Sanch. *n. 39.*

Bonacin. *de Cens. D. 1. quest. 2. p. 1. num. 11.* contra Soarez putat probabilius esse, quòd censura non incurratur lata per Leges sic qualificatas nisi temeritas, præsumptio, Contemptus proveniat ex certa scientia, aut ingenti temeritate: & ideò ignorantia etiam affectata excusat, nisi ingenti temeritati sit conjuncta, quam sententiam videtur approbare etiam Pal. *num. 1. in fin.* ubi eam refert, nec reprobatur.

425. Resp. 3. Nulla censura, & Irregularitas ex delicto contrahitur ex ignorantia invincibili mortali, nisi sit crassa (dari mortaliter culpabilem ignorantiam, quæ non sit crassa, dixi *nu. 378.*) ita Sanch. *à num. 31.* Pal. *num. 2.* crassam jus vocat ignorantiam ex lata culpa. Responsio fundatur in *c. ut animarum 2. de Constit. in 6.* cujus textum relege *in num. 418.* liberante à sententijs ordinariorum, nisi violatio statutorum processerit ex ignorantia crassa, & supina, ergò supponit Pontifex dari ignorantiam mortalem, quæ sit inferior crassa. Capituli hujus decisio debet extendi per ibi dicta etiam ad constitutiones Pontificias, Pontifex enim est etiam ordinarius, & quidem omnium ordinariorum; vel si nolis hoc titulo eum illic comprehendi, ratio in textu allata suadet ejus comprehensionem, nempe ut obvietur periculis.

Conf. Censuræ, ac Irregularitas ex delicto sunt pœnæ requirentes contemptum, ut incurrantur, ita Pal. ex Navar. sed ubi est aliqua diligentia adhibita ad

ad comparandam legis ejusmodi pœnalis scientiam non intervenit legis contemptus, secùs quando ferè nulla secundum Sanch. aut nulla secundum Pal. *per num.* 378. diligentia adhibetur, esto sufficiens occurrat notitia obligationis indagandi, sic enim negligens indagare ostendit se parùm, aut nihil curare legem, hoc autem est contemnere; nec esse potest justa excusatio à dolo, secùs si aliqua adhibetur diligentia.

426. Resp. 4. Pœna privationis debiti ob copulam cum consanguinea intra secundum gradum suæ conjugis, aut quòd quis Baptizârît absque necessitate, aut elevârît prolem suæ conjugis ex sacro fonte non incurritur cum ignorantia sive facti, sive Juris qualicunque, nisi sit affectata, aut aded crassa, ut sit ingens temeritas ignorare. Pars prima est Sanch. *num.* 47. contra alios apud illum *num.* 44. probatur privatio petitionis debiti est pœna imposita scienter habenti copulam cum Consanguinea intra secundum gradum suæ conjugis, aut absque necessitate baptizanti suæ conjugis prolem, aut hanc elevanti ex sacro fonte, sed pœna scienter facienti imposita non incurritur sine ignorantia affectata, aut crassa, quæ sit ingens temeritas, *per num.* 423. Ergò. Major probatur ex *c. 1. de eo, qui cognovit consanguineam*, ibi: *si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, neque à matre debitum petere, neque filiam unquam habere potest in uxorem*: & de impedimento cognationis habetur in *C. si vir de cognatione spirituali*, ibi: *si ex ignorantia factum est, ejus ignorantia excusare videtur*; ubi nomine Ignorantiæ intelligi

affectatam, bene probat Sanch. ibi, & *num.* 48. ubi cum consanguinea in secundo gradu peccans, ignorans gradum secundum, sed credens esse tertium excusatur à præfata pœna ob facti ignorantiam.

Pars secunda est ejusdem *num.* 49. Contra plures apud eundem *num.* 46. probaturque eo modo, quo est probata Conclusio prima, *num.* 416.

427. Resp. 5. De alijs pœnis impositis per leges non requirentes sui scientiam, nec constantes verbis qualificatis, de quibus *num.* 424. ut incurrantur, sufficit ignorantia vincibilis mortaliter culpabilis Pal. *num.* 3. quia talis ignorantia non excusat à peccato mortali, ergo nec à pœna per Legem statuta, quia de ejusmodi pœnis incurrendis nihil jura specialiter statuunt, prout statuunt de alijs, de quibus in præcedentibus responsis. Idem sentit Perez *de Matr. D.* 51. S. 5. *num.* 6. ubi est de Excommunicatione aliisque censuris, ac Irregularitate ex delicto doceat ignorantiam harum pœnarum, estò, adit scientia juris, & facti, excusare, negat tamen non incurri privationem debiti ab eo, qui ignorat solam pœnam; hæc enim est una ex ordinarijs, & proportionatis, quas vult incurri. Verùm quoad pœnam debiti oppositum sentio *per n.* 426.

Dicta de Ignorantia extendenda sunt ad oblivionem, seu ad actualem inadvertentiam ac inconsiderationem *per n.* 378. *in fin.* undè si oblivio, seu inadvertentia est culpabilis, de ea quoad pœnam legalem discurrendum est sicut de ignorantia culpabili, si verò inadvertentia est inculpabilis, habet se quoad pœnam sicut igno-

rantia inculpabilis. Ratio quod ignorantia in eo solum discrepet ab inadvertentia quod ignorantia sit carentia scientiae non praehabita; Econtra inadvertentia sit naturalis oblivio eorum, quae scimus, scire enim dicitur actu etiam non considerans, unde cum non sit semper

in nostra potestate recordari à nobis prius scitorum, inconsideratio, seu oblivio tunc æquivalet ignorantiae invincibili, ita Vasq. 1. 2. D. 107. n. 6. & 9., & D. 118. n. 11.

* *

§. X.

Multorum practitorum illatio ex stabilitis §. 8. & 9. Explicantur Clausulae ipso jure, ipso facto, nullam expectatam sententiam aut absque alia declaratione.

428. **I**nf. 1. Parochus matrimonio assistens non praemissis denuntiationibus (idem dic de alio sacerdote de ejus licentia etiam Regulari) non suspenditur triennio ab officio, si ignoravit hanc prohibitionem, aut hujus poenam, etsi fuerit ignorantia mortalis, dummodo non affectata per num. 416. juncto 419. 423. & 425.

Inf. 2. Pueri etiam doli capaces ante pubertatem excusantur ab incurfu censurarum ab homine latorum, ita expressit c. 1. de delictis puerorum & c. referente eod. à censuris vero à Jure communi latis apud Pal. p. 1. tract. 3. D. 1. p. 24. §. 2. num. 8. est controversum, nam capaces doli incurrere censuras est opinio Sanch. lib. 1. Decal. c. 12. num. 8. Soarez tom. 5. de cens. D. 5. S. 1. num. 19. dans differentiam, cur excusentur à censuris latis ab homine, secus à latis in Jure, quod hæ non in- R. P. Karch. Diff.

digeant citatione Rei &c. secus lata ab homine, impubes autem utpote adhuc ineptus ad ordinem judicarium non potest de jure citari, nec admitti ad agendum, aut defendendum se judicialiter. Verum differentia hæc procedit solum de censuris specialiter latis, hæ enim possunt specialem citationem, non autem de generaliter ab homine latis, hæ enim sunt conformes à jure latis prout arguit Pal. cit.

Et idem ipse num. 8. existimat pueros doli capaces incurrere Excommunicationem jure latam ob percussione clericum, hæ enim Excommunicatio ob suam gravitatem supponitur incurri in c. super eo 1. c. pueris 60. & c. quamvis 58. de Sent. Excom. ab alijs autem Excommunicationibus & censuris eodem liberat ante pubertatem, quia, inquit, citata capitula, cum exprimant Excommunicationem ob percussione, cum

S s

ma-

materia sit odiosa non debent extendi ad alias Excommunicationes ac censuras, sed servanda est decisio relati *c. 1. de delictis puerorum.*

Ex hac opinione duo colliguntur, quod pueri omittentes intra annum confiteri, & paschalem communionem, sint liberi ab Excommunicatione Episcopali fortè lata in negligentes, Filliuc. *tom. 1. tract. 11. num. 5. nu. 130.* Secundò pueros ante pubertatem occisores non fieri Irregulares Pal. contra Sanch. *nu. 8.* Si tamen moriantur ipsi tempore Interdicti, carent cum cæteris sepulturâ in sacro loco interdicto, quia hæc pœna non tam ipsos, quam sepelientes respicit, Pal. & alij apud Dian. *p. 6. tract. 6. Misceel. Res. 88.*

Resp. Me approbare sententiam Pal. cæjus ratio ulterior est, quòd ad incurrendas censuras prærequiratur notitia Legis prohibentis, ac pœnæ per *nu. 416. & 419.* Ecclesia autem communiter non præsumit hanc notitiam sufficientem in pueris, ergo non est præsumendum, quòd Ecclesia intendat eos comprehendere, nisi exprimat, prout expressit de Excommunicatione ob percussum Clericum.

Non nego in aliquibus reperiri ante annos puberes scientiam Legis, ac pœnæ, verùm hoc est per accidens, & ideò ad hoc se non extendit lex, sicut etsi aliqui Sexagenarij sint robusti, uti & aliqui juvenes ante annum 21. attamen lex juvenij æc hos secundum omnes, nec illos secundum communiorem, & veriorem sententiam stringit.

429. Inf. 3. Ignorantiam crassam, aut affectatam non excusare à censuris la-

tis sine qualificatione (de qua *nu. 424.*) e. g. qui hoc fecerit incurrat hanc, aut illam censuram, ita Soarez. *tom. 5. de Cens. D. 4. S. 10. num. 10.* Sanch. *lib. 9. de Matr. D. 32. num. 31.* Bonac. *de Censur. D. 1. quest. 2. p. 1. num. 10.* probatur ex *C. ut animarum 2. de Constit. relato num. 418. & 425.* negante incurri ordinariorum sententias ab ignorantibus, nisi violentur ex ignorantia crassa. Unde clerici percussor ex ignorantia crassa clericatûs evadit Excommunicatus juxta *C. si quis suadente Diabolo* contra Abb. & aliquos alios, quibus negatur his verbis importari dolum, qui committi non potest sine animo delinquendi, proinde nec sine scientia. Eadem crassa ignorantia sufficit ad Irregularitatem ex delicto, dum illa huic est annexa, citati Sanch. Bonac.

Ignorantia autem minor crassâ, est fit mortalis, excusat à censuris, & Irregularitate ex delicto, cit. Sanch. Constatque apertè ex *cit. C. ut animarum*, in quo per sententias ordinariorum intelligi Excommunicationem Cæterasque censuras notavit cit. Bonac.

Si dicas, nulla ignorantia mortaliter culpabilis excusat à culpa, ergò nec à pœna. Resp. Consequentiam non valere, ut patet in contrahente ex metu gravi injusto matrimonium, & consummate, qui licet mortaliter peccet per *nu. 177. & 178. Vers. Breviter.* non tamen incurrit Excommunicationem latam in *Clement. uno. de Consang. & affin.* Soarez *lib. 3. de Legib. cap. 30. nu. 14.* Ratio autem negatæ consequentiæ est quod plus requiratur ad pœnam incurrendam

dam censura (nempe) contumacia, quæ abest ignoratâ pœnâ) quàm ad culpam.

430. Inf. 4. Censuras, & Irregularitatem ex delicto incurri ante sententiam declaratoriam criminis commissi (idem est de privatione petendi debitum) Sanch. lib. 9. de Matr. D. 30. in cujus sine fateatur efficacem hujus rationem non inveniri, nisi usum, seu quoddam usum declararet has pœnas privativas actionem delinquentis non poscentes non exigere ullam judicis sententiam.

Dixi has, quia non omnes pœnæ privativæ sic usu receptæ sunt, nam cit. Sanch. num. 2. post relatam Cajetani opinionem 2. 2. quest. 62. a. 3. communiter receptam distinguentem inter pœnas positivas, & negativas; positivas non incurri ante sententiam, secus negativas; quia hæ ad sui executionem nullâ egent actione, at bene positivæ. Hanc distinctionem impugnat ex doctrina Navar. &c. in pœna, ut quis fame moriatur, nulla requiritur actio, & tamen est necessaria Judicis sententia. Item inhabilitas ad beneficia est negativa, at tamen probabilissimè non obligat ante judicis sententiam. Idem dic de inhabilitate eligendi, aut ferendi suffragium, quæ poscit Judicis sententiam, etsi consistat in cessatione, hæ enim pœnæ etsi privativæ sunt admodum acerbæ, & idè vi carent ante sententiam ita Mol. de Just. tom. 1. tract. 2. D. 96. Vers. Duo observa, & Vers. Idem dicendum.

Multò minùs ante sententiam Judicis tenetur beneficiatus se spoliare possessio beneficio, etsi ipso facto, aut ipso jure, sit annexa delicto pœna privationis beneficiorum, & inhabilitas ad illa, nisi legis-

lator aliud addat, ex quo clarissimè pateat mentem ejus esse, ut absq; ulla sententia commissio crimine amittatur beneficium, cit. Mol. Vers. Quod attinet & Vers. Quod dictum est, Sanch. lib. 2. Decal. C. 26. num. 8. uti amittitur Parochia, si quis ad hanc promotus intra annum non fiat Sacerdos, Less. lib. 2. cap. 34. num. 100. ex C. licet, Canon. de Elect. in 6. ubi dicitur: Nullâ etiam præmissâ monitione sit privatus: & num. 188. addit fortè etiam Episcopum, ut dictum de Parocho, privati Episcopatu, si intra sex Menses à pacifica possessione se non curet consecrari.

431. Dicit fortè, quia num. 103: tueretur ut veriùs, non teneri in conscientia dimittere ante sententiam contra alios probabiliter dissentientes, & quidem ex eo, quòd Concil. Trid. Sess. 23. cap. 2. de Ref. eodem modo loquatur de restitutione fructuum, ex Episcopatu perceptorum spatio trimestri, quo suâ culpâ Episcopus non est consecratus, & quòd ipso jure sit privatus Episcopatu, quo modo loquitur jus de privatione Parochiæ.

Verùm negat Lessius esse eundem modum loquendi; nam Concilium non dicit, ut nullâ præmissâ monitione sit privatus, aut ut teneatur deserere Episcopatum: Verba Concilij sunt; si munus consecrationis intra tres Menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur: si intra totidem Menses postea id facere neglexerint, Ecclesijs ipso jure sint privati: hic loquendi modus ita passim consuetudine receptus est, ut non sit obligatio dimit-

tendi ante sententiam officium, aut beneficium, quo quis ipso jure est privatus.

432. De pœna privationis beneficij ob interventum Simonia realis seu utrinque completa est sententia à plerisque asserta, quod ejusmodi beneficij collatio sit irrita ante sententiam criminis declaratoriam fructusque nulliter percepti, atque adeò tam hi, quam beneficium in conscientia sit dimitendum.

Econtra Diana p. 4. tr. 4. Resol. 155. secutus Sanch. lib. 2. Consil. c. 3. dub. 26. num. 10. & dub. 108. num. 3. Negat, dum Simonia est juris humani, ut si propria autoritate permutentur duo beneficia aut reservetur pensio, aut promittatur beneficium pro suffragio in Electione ad Episcopatum, aut promittatur, aut detur pecunia Mediatori pro intercessione beneficij, &c. Fundamentum hujus desumit Sanch. ex Extravag. 1. inter Communes de Simon. sic enim incipit: *cum scelus Simoniacæ privativitatis tam divinorum, quam Sacrorum Canonum Autoritas abhorreat*: ergo loquitur de Simonia prohibita non solo jure humano, sed etiam divino, nam præfatio legis dat intellectum toti legi, & ex ipsa regulatur, ac causam finalem accipit.

Eandem sententiam amplexus est Mol. cit. vers. duo observa, eumque allegat Sanch. lib. 9. de Matr. D. 30. num. 1. post medium inquit in habilitas ad beneficia, etsi sit pœna privativa, eget tamen judicis sententia per n. 430.

Demum in terminis docet de Simonia mendo in Epit. Verb. Simonia num. 10. aliàs, inquit, si ante senten-

tiam declaratoriam delicti essent beneficia dimittenda, saepe reus deberet declarare, ac prodere delictum suum, quod est nimis acerbum. Nec Mendo, nec Mol. distinguunt inter Simoniam juris divini, & humani. Itaque pergit cit. Mendo in pœnis privativibus jure quaesito expectanda est judicis sententia declaratoria saltem delicti, & pro hoc citat. Covar. Sanch. Less. Vasq. Molin. Perez.

433. Citati Diana & Sanch. excipiunt Simoniam confidentialem (habet locum in solis beneficijs, consistitque in compactatione tacita, aut expressa cum eo, cui beneficium quis confert, aut confirmat, aut ad id eligit, aut illi resignat, aut ad id præsentat, ut post aliquod tempus idem beneficium, aut hujus fructus, aut ex eo pensio præstetur collatori, aut alteri e.g. fratri, nepoti &c. collatoris, prohibita est à Pio IV. Constit. quæ incipit. *Romanum* & à Pio V. Constit. incipiente, *Intolerabilis*) quibus contrarius est Less. lib. 2. c. 35. num. 147. ubi docet privationem beneficij, in quo committitur confidentia Simonia, & privatio reliquorum beneficiorum antè obtentorum, & pensionum esse pœnas annexas tali Simonia, quin eas incurrens teneatur ante sententiam hæc beneficia, & pensiones dimittere, extenditque ad inhabilitatem ad idem beneficium & ad cætera omnia: & post enumeratas plures pœnas privatas concludit sic: n. 148. *In his tamen omnibus videtur usureceptum, ut non teneatur quis sua beneficia dimittere ante sententiam, ut supra dictum est.*

Juxta hanc sententiam Simoniacæ pro-

promoti ad beneficium non sunt ipso jure Excommunicati, nec privantur beneficijs sic acceptis, nec tenentur fructus restituere. Econtrà secundum sententiam communiorem oppositam ipso facto amittitur Dominium rei, licet retineatur possessio; & ideo nulla alienatio à tempore delicti est valida, & licita defectu Dominij, ac potestatis sermo est de actibus privatae potestatis, at insistendo sententiae benigniori valent alienationes, & sunt licitae ante sententiam Judicariam.

434. Dixi *privata Jurisdictionis*, quia actus publicae Jurisdictionis etiam juxta sententiam dictam communiorem, rigidiorèque validè sunt gesti ab ijs, qui ob delictum ipso jure privantur officio publico e.g. Judicis, aut dignitatis, cui est annexa Jurisdictio fori externi, quia retinent possessionem, & titulum habent coloratum cum communi errore, *L. Barbarius de Officio Praetor.* ubi servi Autoritate praetoria functi gesta publica non reprobantur, etiam alias servus sit incapax Jurisdictionis, ita omnes apud Sanch. *lib. 3. de Matr. D. 22. num. 5.* consentientes, quòd quamdiu durat error communis & titulus putativus, seu existimatus legitimus, id est, à legitimo Superiore collatus, actus omnes valeant, quin possint rescindi.

Requiritur ergò ad valorem error communis; sufficit autem si sit communis in loco, ubi est actus gestus, esto alibi impedimentum sit notorium, Sanch. *num. 9.* unde error unius, aut alterius litigantis coram tali non est legitimus, esto hic error esset Principis, qui con-

cessit titulum existimans esse habilem illum, cui ipsum dedit, Sanch. *num. 6. & 7.* Porro error communis non validat gesta, si est crassus, seu supinus, sed debet esse invincibilis, crassus enim aequiparatur scientiae, Sanch. *num. 8. exc. 2. de Constit. in. 6.* Quapropter cum Praelatus habeat Jurisdictionem fori contentiosi, seu externi, acta illius sunt firma; quamvis sit promotus ad Praelaturam in Excommunicatione, aut Irregularitate, aliòve impedimento occulto irritante electionem, aut si intervenerit realis completa Simonia, aut confidentialis: proinde validè excommunicat, aut absolvit ab Excommunicatione; legitimè confert beneficia; delegat validè jurisdictionem, ita Less. *lib. 2. c. 29. num. 66.*

435. Hic eodem loco dicta extendit ad Jurisdictionem delegatam praesertim ad causarum universitatem, estque verius etiam de delegato ad causam particularem, nam etiam tunc agitur de bono communi. Ampliat ad superiorem, qui confert Officium, aut Jurisdictionem conscius impedimenti alterius, aut collationis invalidae dummodo ipse intendat conferre, quantum in se est actu saltem externo, adsitque communis error, qui cum adhuc generatim subsistat, esto sciant impedimentum, quorum causa agitur; ideo etiam acta eo in casu obtinent valorem, Sanch. *n. 7.*

Præterea *num. 67.* ampliat doctrinam ad casum, quo alicui occultè est sublata Jurisdictio, ut si ejus beneficium habens annexam Jurisdictionem vacet ipso jure, remanet enim adhuc Titulus Officij Publici (ut si est ab Episcopo institutus) & error facti. Hac ratio sua-

det, etsi Jurisdictio sit per sententiam abrogata, aut revocata, est contra multos aliter sentientes teste Less. qui ex eodem principio defendit Acta delegati, hujus potestas expiravit morte delegantis, aut amotione hujus ab officio re adhuc integrâ, Sanch. *num.* 56. & 58. Idem Less. *Verf. septimo.* Tuetur valere acta ex officio publico gesta, etsi non sint actus Jurisdictionis, ut Tabellionis Instrumentum, electio, & præsentatio ad beneficia, assistere matrimonio.

436. Inf. 5. hucusque dictis locus dandus est etiam in foro conscientiæ; nam in concursu erroris communis, ac tituli colorati non minùs Ecclesia potest suppleri defectum Jurisdictionis in Sacerdote, quàm in foro externo, sed postulat bonum commune, ut suppleat in foro externo, ac defactò supplet; ergò etiam defactò supplet in foro conscientiæ propter idem bonum commune. Ratio hæc evincit, licèt jus expressum de hoc non habeatur, uti constat de foro externo, ita Less. *num.* 67. *verf. sexto sequitur.* restans passim id doceri Sanch. *num.* 13. consequenter tunc validè absolvit Prælatum, aut Parochum habens titulum putativum à Legitimo Superiore cum communi errore contra aliquos apud Sanch. *num.* 12.

Inf. 6. Uxorem non amittere propter adulterium occultum dotem, quæ viro accrescat juxta *C. plerumque de donat. inter virum & uxorem*, minùs paraphernalia, nisi sequatur Judicis sententia, Sanch. *Lib. 10. D. 8. num.* 13.

Inf. 7. Regulares, quibus sub pœna privationis officiorum, ac inhabili-

tatis ad futura est prohibita tam directâ, quàm indirectâ suffragiorum procuratio pro Officijs Ordinis, non eam contrahunt ante sententiam.

Inf. 8. Clerici Episcopo inferiores detinentes concubinas, aut suspectas feminas, aut cum jis consuetudinem habentes, si à Superioribus moniti Canonicè (ad hanc tria poscit Pignatelli *to. 9. Consult. 139.* primò ut sit trina, de qua re vide *num.* 417. Secundò non sufficit una etiam peremptoria, de qua loco citato, nec generalis de omnibus Concubinis dimittendis, sed est necessaria monitio specialis, seu singularis, uti habe Declaratio Cardinalium apud Gallenart. *num.* 2. Tertiò ut monitio fiat judicialiter, talis enim requiritur, quando lex petit trinam, nisi enim requireret Judicalem, Concilium foret contentum una extra Judiciali. Verùm judico attendendum esse ad consuetudinem, si post primam monitionem non paruerint tertiâ parte fructuum (secùs quotidianis distributionibus, ita citata Declaratio) ipso facto sint privati. Hæc tamen pœna ante sententiam Declaratoriam criminis non videtur in conscientia usu recepta, nec ei locus in Clericis primò delinquentibus, sed puniendi sunt alijs pœnis Canonicis, & demum, si moniti specialiter, ut dictum, id est, si secundò delinquerint, post hoc delictum muletantur tertiâ parte fructuum applicandorum Ecclesiæ, aut alteri pio loco, Reifsenst. *de Cohabit. Cleric. & Mulier. num.* 33. *ac seqq.* Ita exponens Decretum Trid. dictam pœnam statuens *Sess. 25. c. 14. de Reform.*

437. Videtur sequi ex dictis particulis illas in lege, aut canone positas *ipso jure*, aut *ipso facto* (idem est de alijs æquivalentibus: ut *eo ipso*, *ex nunc*, *ex tunc* esse otiosas, quia si requiritur insuper sententia Judicis, ergò nullum habent effectum ante sententiam, quod dici non potest. Resp. Nego assumptum, ad probationem nego consequentiam, quia à momento commissi delicti e. g. hæresis, propter quam ipso jure sunt bona confiscata, hæc manent obligata fisco, estò horum possessio retineatur, imò, & Dominium Vasq. 1. 2. D. 170. c. 4. num. 24. sed non firmum, ita Sanch. lib. 2. Decal. c. 22. num. 5. ad 4. Effectus secundus est, quod post secutam sententiam declaratoriam criminis illæ particulæ retrotrahant executionem usque ad tempus commissi delicti, ex illo enim tempore censetur ad fiscum esse translatum Dominium, fructusque ex bonis perceptos ad eundem pertinere, Less. lib. 2. c. 29. num. 64. vers. hinc fit, vel dici potest, quod dicta verba statim operentur amissionem Dominiij bonorum in persona hæretica, aut in beneficiato amissionem tituli sive juris firmi per collationem acquisiti, retentâ tamen possessione ibi bonorûm, hic beneficij, aut Jurisdictionis totius, cit. Less. vers. Resp. Ubi si jus non obligat ad deferendam possessionem, hanc vocat *possessionem juris*, si ei jus resistit, nempe si vult, ut deseratur, dicitur *possessione facti*.

Quid si lex, aut canon addat præfatis particulis *ipso jure &c.* ista verba: *nulla expectatâ sententiâ*, aut *abs-*

que aliâ declaratione. Resp. In primo casu adhuc requiri sententiam criminis declaratoriam, ita Azor p. 1. Moral. lib. 5. c. 7. q. 6. Testans esse communem probâtque exc. 1. de Homicid. in 6. ubi pœna depositionis ipso facto dicitur esse incurrenda cum addito: *nullatenus alia requisita sententia*, & tamen eodem capite exigitur sententia declaratoria criminis; Ratio est quòd legis pœnalis verba strictè sint intelligenda, sed sententia condemnatoria ad pœnam est propriè, ac strictè sententia, ergò lex pœnalis sententiam aliam non exigens est intelligenda de sententia condemnatoria ad pœnam.

Resp. ad 2. Etiam illa verba *absque aliâ declaratione* sumi debent de declaratione declarante esse incurram pœnam, cum quo stat exigi sententiam, quâ declaretur crimen esse commissum; quæ interpretatio etsi appareat violenta, usus tamen eam confirmat cum aliter ejusmodi leges non sint usu receptæ, proinde ante talem sententiam e. g. Beneficiarius non tenetur resignare beneficium, ita Less. lib. 2. c. 29. num. 63. addens ex eodem usu ante executionem per sententiam non censeri privatum beneficio, vel officio, proinde leges statuentes, ut beneficium *ipso jure vacet*, ut in *Extravag. Ambitiosa de rebus Ecclesie non alienandis* putat non esse in eo rigore receptas, ut reus spontè teneatur se spoliare.

438. Ex proximè allegata *Extravag.* arguit Sanch. lib. 2. Decal. c. 22. nu. 20. pro opinione Lessij in Responso ad 2. in qua sine solennitate alienantes bona Ecclesie

clesiæ ipso facto beneficijs privati existunt, & illa absque declaratione aliquâ vacare censeantur, & liberè conferri possint, nihilominus illa verba absque alia declaratione intelligit de sola pœnæ declaratione, & ideò probabiliùs declaratoriam sententiam criminis requirit, idque confirmat quòd sit innegabile hanc rem esse dubiam, in dubio autem non est interpretandum, quod legislator voluerit obligare ad pœnam ante omnem Judicis sententiam, præsertim, quando est dubium juris, quale est hoc. Imò subdit; optimè docet Mol. tom. 1. tract. 2. D. 96. Vers. *Quod dictum est &c.* pœnas amissionis officiorum ipso jure, & ipso facto statutas exigere Judicis sententiam, nisi verba sint luce clariora importantia nullam exigi sententiam.

Posteà à num. 26. istorum verborum ipso jure, vel ipso facto exponit effectus. Primus est, quòd estò pœna per Judicis sententiam imponenda, & ipso jure imposita conveniant in hoc, quòd neutram Reus debeat solvere ante Judicis sententiam: at statim à prolata sententia Judicis, pœna ipso jure lata retrahitur ad omnia bona habita à Reo tempore commissi delicti, omnesque contractus etiam onerosi ab eo tempore initi revocantur; pœna autem imponenda non retrahitur. Secundus quod pœna imponenda exigit sententiam condemnatoriam ad eandem, eamque declarans, at respectu ipso facto impositæ nec exigitur condemnatio ad eandem, nec declaratio; hujus est ratio, quòd ista ipso jure incurratur per delictum, ergò declarato delicto, illico succedit pœna &c.

439. Inf. 9. Cum Sanch. lib. 2. cap. 5. num. 10. ante sententiam condemnatoriam non incurri licet Lex, aut Canon dicat; non faciat fructus suos; aut ei possessio non suffragetur; prout dicit Trid. Sess. 24. cap. 12. de Reform. contra promotos ad Arc. i-Diaconatum, Dignitates, vel Personatus, quibus animarum cura nulla subest, & ad beneficia quævis curata, eos non facere fructus suos, nec possessionem suffragari, nisi intra duos Menses à die adeptæ possessionis in manibus Episcopi, aut eo impedito, coram ejus Vicario Generali seu Officiali fidei professionem faciant, ita ut probabiliùs tuetur contra Azor &c. probabiliter contrariam: Rationem dat ex Navar. quòd pœnalis Lex etiam ipso jure irrogans pœnam in conscientia non obliget: tum quia, quandò Trid. intendit in conscientia ligare, non utitur solis verbis prædictis, sed ulterius addit Sess. 22. cap. 1. de Reform. adversus non residentes Curatos, Vers. *Si quis autem: eos prorata temporis absentia fructus suos non facere, nec iura conscientia alia etiam declaratione non secutâ illos sibi detinere posse, sed teneri aut ipsis cessantibus per superiorem Ecclesiasticum illos Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare prohibitâ quacunque conventionem, vel compositionem.* In casu autem illationis Trid. non addit verba similia, ergò est signum quòd non intendat ligare in conscientia ante condemnationem.

Ex hoc loco Trid. rectè consequitur pœnam incurri ante Judicis executionem,

nem, dum canon continet verba: *Pœna incurratur in conscientia* contra Emman. Sà *Verb. Pœna num. 1.* cui opinio communis resistit cum Less. *lib. 2. cap. 29. num. 63.* Si canon constet istis verbis: *Teneri in conscientia dimittere, vel non posse absolvi, nisi dimittat, vel beneficium eo ipso vacare, ita ut alteri liberè possit conferri,* ut in casu *G. dudum. 2. de Elect.* dum quis accipit secundum beneficium incompatible ex aperta sententia *S. Th. 2. 2. quest. 62. a. 3.*

Alia exempla, in quibus videtur induci obligatio in conscientia exequendi pœnam ante Judicis sententiam adducit Soarez *lib. 15. de Leg. cap. 8. à num. 10.* in quibus ferè tenet nobiscum, excepto exemplo septimo ex *Conc. Lateran. Sess. 5. sub Julio II.* Contra Simoniacos Cardinales in Electione Summi Pontificis fulminante Beneficiorum privationem sub hac formâ: *eo ipso absque alia Declaratione privatus existat,* putatque hanc formam ferendi pœnam sufficere ad obligandum in conscientia contra Covar. Verùm mens nostra est exposita *num. 437.*

Dicta hucusque à *num. 430.* confirmantur ex *Pal. tract. 3. D. 2. p. 2. n. 8.* asserente satis probabile esse ferè nullam pœnam privantem jure quæsito incurri ante Judicis sententiam, estò lex dicat *ipso facto, vel ante declarationem,* quia, inquit, semper intelligi debet ante declarationem pœnæ, & non ante declarationem delicti. Dicit ferè, quia *num. 9.* excipit pœnam privationis debiti conjugum incestuosorum; quæ ex usu, & praxi cum censuris, ac Irregularitate ex delicto incurritur nulla expectatâ sententiâ.

Lex sub conditione posita pœnalis, non est propriè pœnalis, sed apponit conditionem, sub qua aliquid conceditur, quâ non impletâ cessat factus favor ante omnem Judicis sententiam, *Pal. num. 3.* sic per *Trid. Sess. 23. cap. 6. re reform.* Clericus in Minoribus carens beneficio non gaudet privilegio fori, si non gestat Clericam; sic legatum relictum fœminæ, *si caste vixerit,* turpiter vivens in conscientia non facit luum, sed ad hæredes transit, *Sanch. lib. 7. de Matr. D. 91.*

num. 2. & 3.

R. P. Karch, Diff.

T t

§. XI.

§. XI.

An ignorantia ex toto, aut ex parte culpam tollat? an mortalis respectu juris naturalis, aut divini, sit etiam mortalis respectu juris positivi? & an peccato scienter, & ignoranter commissa inter se specie, differant.

440. **R**ecolenda est ignorantia divisio à num. 374. ad 379. Invincibilem excusare ex toto à peccato ostendi num. 385.

Opus externum factum cum ignorantia concomitante non est peccatum, sive adsit actuale propositum illud facienti (etsi sciretur esse peccatum) sive non adsit per num. 377. proinde nec auget nec minuit opus externum in esse peccati, nihilominus S. Th. 1. 2. quest. 76. a. 3. dixit eam non excusare à peccato, hoc dictum intelligendum non est, quod non excuset à peccato opus externum per cit. num. 377. sed ipsum operantem circa idem objectum, Vasq. D. 125. n. 8.

Ignorantiam vincibilem eorum, quæ quis obligatur scire esse in se materialiter peccaminosam defendo ut probabilius num. 393.

An autem sit speciale peccatum distinctum à peccato contra præcepta vincibiliter, ignorata ex tali ignorantia violata, resolutum est ex Vasq. num. 395. cum distinctione de ignorantia practica & de speculativa; practica est de rebus agendis, & hæc non est speciale peccatum distinctum ab opere, est verò specia-

le peccatum ignorantia speculativa, seu de rebus positis in pura speculatione; ejusmodi ignorantia est de mysterijs fidei, utraque pars est probata cit. n. 395.

Ignorantiam culpabilem minus culpam est certum, quia minuit voluntarium, cum sit minus voluntaria violatio ex ignorantia, quam ex scientia, idque verum est de ignorantia etiam crassa, ac supina, quia crasse ignorans non peccaret, si non ignoraret.

De affectata idem videtur dicendum, quia etsi illa sit directè, ac in se voluntaria, transgressio tamen præcepti est solum indirectè voluntaria, nempe in negligentia, seu in omissione debitæ scientiæ investigandæ. Verum rectè contra arguit Pal. p. 1. tract. 2. D. 1. p. 16. num. 2. Concedens quod violatio actualis præcepti ex affectata ignorantia orta sit minus voluntaria, quam si ex scientia accideret, cum hoc tamen stat, quod affectans ignorare præceptum, ut liberius ac sine remorsu conscientiæ possit peccare, adhuc gravius peccet, quam peccans scienter, quia in dicto affectu virtualiter continetur transgressio omnium præceptorum, ob depravatum animum, vult enim removere à se impedimentum à

DEO

DEO positum, ne violentur sua præcepta, tale enim impedimentum seu medium continens hominem in fræno non violandi præcepta est conscientia remorsus, hunc affectans ignorare vult à se excutere, atque aded tacitè vult vagari liberè, ac vivere in peccatis.

441. Qu. ulterius 1. An ignorantia non affectata, nec crassa, quæ contra præceptum naturale, aut divinum esset mortalis, respectu juris humani etiam sit mortalis, proindè sicut à mortali non excusat violationem juris divini, aut naturalis, ita etiam non excuset respectu juris humani. Resp. Non esse mortalem, consequenter peccatum ex illa factum contra humanum præceptum esse veniale ita Sanch. lib. 1. Decal. cap. 17. num. 20. Rhodes de peccatis D. 2. quest. 1. S. 1. §. 1. contra Pal. nu. 3. Soarez tom. 3. in 3. p. D. 82. S. 3. col. penult. & alios multos. Probatum si eadem ignorantia sufficiens ad mortale contra jus divinum, aut naturale, sufficeret etiam ad mortale contra jus humanum, jus naturale aut divinum non exigeret majorem diligentiam tollendi ignorantiam, quàm exigat jus humanum, sed hoc est falsum, quia jus strictius obligans exigat majorem diligentiam, quàm jus mitius obligans, nam per num. 381. diligentia præmittenda ad tollendam ignorantiam, ut sit sufficiens, debet esse proportionata præcepti qualitati: sed jus naturale, ac divinum strictius obligat, quàm jus humanum, ergò jus divinum aut naturale exigat majorem diligentiam, quàm humanum, ergò negligentia diligentia, quæ est mortalis respectu præcepti divini & naturalis, non hoc ipso est mortalis

respectu præcepti humani, dummodo, uti restringit cit. Sanch. ex Vasq. 1. 2. D. 158. num. 61. violans bonâ fide præcedat e. g. judicando adesse causam sufficientem excusantem à Legis observantia, etsi re ipsa non sit sufficiens, & absit animus lædendi præceptum obligans ad mortale.

442. Qu. 2. An omnia peccata commissa ex ignorantia culpabili sint ejusdem speciei cum peccatis scienter commissis contra legem sive divinam, sive naturalem, sive humanam. Affirmant universim Adrian. & Medin. juxta hanc sententiam est in confessione exponendum, an e. g. quis scienter, aut ex ignorantia graviter culpabili occiderit alterum, Cajetanus apud Vasq. mox citandum c. 3. eisdem adhæret de peccatis adversus jus naturale, secus contra jus positivum.

Vasq. 1. 2. D. 101. cap. 5. & 6. & D. 10. & D. 126. cap. 2. Azor &c. consentit primæ in peccatis merè internè consummatis, seu quorum malitia in actu interiore consummatur, & in ipso primariè reperitur, & ex ipso in actum exteriorem derivatur, ejusmodi sunt odium DEI, vel proximi, hæresis, specialis inobedientia, specialis ingratitude scandalum.

Econtrà peccatorum, quorum malitia in opere externo, aut potentia alterius, quàm voluntatis consummatur, malitia secundum Vasq. desumpta ex objecto, & circumstantijs, principaliter est in actu exteriore, & indè secundariò derivatur in voluntatem; ratio autem voluntarij quæ primariò est in voluntate, & secundariò in actu externo, est solum

conditio, & quasi fundamentum totius generis moris, hanc autem partem tuc- tur de ignorantia tam facti, quàm Juris, sive hoc sit positivum, sive naturale.

Fundamentum hujus sententia quoad primam partem desumit Vasq. ex speciali peccantis intentione ad malitiam internè consummatorum requisita, nam in illa adæquatè consummatur malitia ejusmodi peccatorum; ergò pro hujus specifica diversitate variatur specifica eorum malitia; sed variatur, quando peccata fiunt ignoranter, & scienter, sic malitia hæresis est contemptus Authoritatis revelantis DEI, quæ non contemnitur, dum adest ignorantia; odium DEI, aut proximi, prout est speciale peccatum, non fit sine expressâ displicentia DEI, aut proximi; aut expressè debet jis malum optari, implicita enim displicentia & optatio mali est communis omni mortali peccato, cum omne sit aversio à Deo: pariter inobedientia specialis debet oriri ex intentione explicita non parendi, implicitè enim quisque legis Violator non vult parere, quin peccet peccato specialis inobedientia. Peccatum scandali prout speciale est peccatum contra charitatem, est volitio directè intendens ruinam Spiritualem proximi, sed dum fit ignoranter non fit ex intentione directâ: similiter peccatum ingratitude prout est speciale peccatum, seu oppositum gratitudini est expressus contemptus beneficii accepti, qui contemptus non manet, dum est voluntarium indirectum, quale est procedens ex ignorantia.

Ex his infert, quod exponere se periculo aliquod peccatum ejusmodi in-

ternè consummabilium committendi sit peccatum specie distinctum ab eo, cujus est periculum committendi, undè cum morosa delectationis objectum sit delectatio, is, qui cogitat rem turpem cum periculo delectationis secutura, peccat peccato specie distincto à delectatione morosa, cum solùm indirectè feratur in delectationem.

Quapropter axioma illud: *expliciti, & impliciti est eadem ratio*, non habet locum, nisi quando modus tentendi explicitus, & implicitus non variat malitiam; variat autem in peccatis internè consummatis: ècontra, quando malitia actus interni consummatur in externo sive in actu potentia distinctæ à voluntate, modus tentendi directus, & indirectus non variat malitiam, eò quòd malitia interni desumatur ex objecto, & circumstantijs actus exterioris, qui non variatur sive fiat scienter, sive ignoranter, ut homicidium, furtum, fornicatio, &c. In hanc sententiam multum propendeo eamque ulterius firmabo infra num. 585.

443. Comuniore opinio apud & cum Sanchez lib. 1. Deval. c. 17. num. 15. universim seu omnia peccata, sive externa, sive interna ex culpabili ignorantia commissa esse in eadem specie morali cum peccatis scienter commissis, eandem amplexus est Lugo de Pœnit. D. 16. à num. 187. fusè refutans Vasquezium, uti etiam Haunold. lib. 2. Theolog. Scholast. à num. 362. & quidem primò quòd inobedientia & scandalum non minùs externè consummatur, quàm injustitia nempe in actu contrario præcepto superioris, & in actu externo, quo proximus

mus ruit Spiritualiter; ergò male Vasq. ponit inobedientiam & scandalum inter peccata internè consummabilia.

Probat deinde Haunold. de omnibus malitia ex objecto tunc contrahitur, quando lex prohibens negligitur, & flocci penditur, sed quando malitia est volita etiam indirectè tantùm, adhuc negligitur, & flocci penditur lex prohibens sive hæc sit naturalis, sive positiva, sive de peccatis externè, sive internè consummatis, quia tunc lex non impletur, ergò tunc contrahitur malitia objectiva, seu ex objecto, quando malitia ex objecto est volita etiam indirectè tantùm. Hæc ratio non est efficax, nam Vasq. concedit contrahi malitiam, sed non ejusdem speciei.

Probat aliter, & meliùs Sanch. quòd nulla sit differentia inter peccata externè, ac internè consummata quoad malitiam scienter, ac ignoranter contractam, nam specialitas peccatorum internè consummatorum non pendet ex scientia, vel ignorantia sed ex voluntatis intentione etiam secundùm Vasq. si enim quis sciens esse specialia peccata e. g. odium Dei, aut proximi, aut hæresim, &c. eaque committat sine speciali intentione exposita num. 442. vers. *Fundamentum*; sed ex alia intentione, non contrahit specialem eorum malitiam, è contra si quis culpabiliter ignorans eorum malitiam consistere in ea prava intentione, attamen ex illa prava intentione patraret, eorum malitia esset moraliter ejusdem rationis cum scienter commissis. Ergò ignorantia, & scientia non variant speciem.

Ex hac sententia colligitur non esse obligationem in confessione explicandi circumstantiam scientiæ, aut ignorantie culpabilis, etsi enim sit gravius peccatum scienter commissum, quàm sit peccatum ignoranter commissum, majus tamen, & minùs peccatum intrà eandem speciem non est modus mutans speciem. Si tamen peccato scienter commissio sit annexa censura, aut reservatio, eo casu exponi deberet scientia, aut ignorantia, Soarez to. 4. in 3. p. D. 22. S. 4. n. 14. addens aliquando esse necessitatem exponendi, nempe ad cognoscendum statum pœnitentis, utrum sit in morali periculo reddendi, seu restituendi, vel non restituendi.

444. P. Dominicus Viva in *Theologica Trutina damnatorum Thes. ad Propost. 2. inter damnatas ab Alexandro VIII. num. 13.* distinguit ignorantiam culpabilem duplicem: unam, quæ removet notitiam directè præceptam, uti præcipitur notitia Fidei Mysteriorum, præceptorum Decalogi, ac notitia eorum, quæ spectant ad munus proprium e. g. Judicis, Confessarij, &c. alteram quæ debet unicè, seu præcisè removeri, ut tollatur impedimentum executionis præcepti, ut si quis culpabiliter ignoret cras esse Jejunium, is non jejunando committit unicum peccatum, quod sufficenter confitetur dicendo, semel violavi jejunium præceptum, idem enim præceptum obligans ad jejunandum obligat etiam ad removendum id, quod impedit jejunium, impedit autem negligentia inquirendi de die jejunij. Econtra si quis negligit inquirere notitiam illorum, quorum cognitio

gnitio directe præcipitur, committit peccatum duplex, unum contra præceptum ignoratum culpabiliter, alterum speciale contra virtutem Studiositatis, referturque pro hac sententia Filiuc. *tr.* 21. c. 10. num. 365. Quapropter Confessarius invalidè absolvens ob ignorantiam culpabilem eorum, quæ scire tenetur præter absolutionem invalidè culpabiliter datam, debet etiam expiare culpabilem negligentiam in addiscendo ea, quæ scire tenetur, hæc enim notitia directe præcipitur, ita Viva.

445. Resp. ad quæstionem 2. etsi probabiles sint sententiæ Vasq. & Sanch. & Dominici Viva mihi tamen est probabilius hæresim non incurri cum ignorantia solum crassa, sed etiam affectata idque sic probavi in *tr. de fide n.* 451. hæresis formalis est voluntarius error, & pertinax hominis Christiani fidei ex parte contrarius (si ex toto delectatur fides, dicitur Apostasia, quæ licet sit gravior hæresi non tamen differt specie morali nisi fidem totam negans deficiat ad Judæismum, aut Ethnicismum, seu Paganismum) sed cum ignorantia etiam affectata stare non potest præfatus error voluntarius, ac pertinax, deficit enim pertinacia, nam habet affectum ex parte voluntatis universalem credendi omnia sibi per Ecclesiam, aliamve infallibilem Regulam sufficienter proposita & revelata, ex parte verò intellectus judicium, quo indubitanter judicat credenda esse omnia, quæ Ecclesia proponit, sed cum ignorantia culpabili etiam affectata, vi cuius ignoro, voloque ignorare meum assensum esse errorem contra fidem, seu contrariari veritati ut revelatæ stat ex par-

te voluntatis dictus universalis affectu credendi & ex parte intellectus judicium indubitanter affirmans esse credenda omnia, quæ Ecclesia sufficienter proponit, sive nihil admittit in intellectu repugnans cum objecto formali fidei; quædiu autem non rejicitur objectum formale fidei credendi, potest fides elici, à pertinaci autem ut tali, seu in sensu composito pertinaciæ fides non potest elici, pertinacia enim juxta Soarez *de fide D.* 16. S. 4. Vasq. 1. 2. D. 126. n. 9, post Aug. *lib. 4. de Bapt. c.* 16. est efficax, ac deliberata voluntas dissentienti alicui veritati revelatæ ut tali, sufficienter propositæ per Regulam Generalem fidei agnitam ut infallibilem, ejusmodi Regula Generalis est revelatio publica seu proposita ab Ecclesie Romana: hæc efficax voluntas non potest stare cum ignorantia etiam affectata, si enim sciret judicium suum discordare cum doctrina Ecclesie, quam pio affectu credendi in omnibus vult amplecti, id deponeret, quem errorem ne cogatur deponere, ideo affectat ignorare, paratus credere, si sciret.

Distinctio Dominici Vivæ inter ignorantiam culpabilem Decalogi, ac spectantium ad munus proprium, ac inter ignorantiam reliquorum præceptorum non placet quia munus cujusvis Christiani est non minus scire illa, quæ servare debet Christianus, quam sit munus Confessarij, Judicis, &c. addiscere pertinentia ad implendum munus Confessarij, ergo si ignorantia culpabilis præceptorum, quæ scire debet Christianus ultra præcepta Decalogi, non est speciale peccatum, etiam non erit speciale peccatum igno-

ignorantia culpabilis spectantium ad officium Confessarij, Judicis &c. Servanda proinde est distinctio Ignorantiae culpabilis in practicam, ac speculativam declaratam num. 395.

Ex DD. universum sustinentibus peccata ex ignorantia mortali commissa non differunt specie à scienter commissis Lugo de Pœnit. D. 16. num. 193. Concedens, quòd estò hæresis commissa scienter non sit specie diversa ab hæresi ex ignorantia culpabili, negat tamen, quòd habitum fidei infusæ tollat hæresis ex ignorantia, sed duntaxat hæresis ex Scientia: Disparitatem dat quòd ignoranter discredens habeat potentiam debito modo credendi, secus scienter discredens. Contrà est, quòd ex hoc ipso deducatur, dissensum commissum ex ignorantia culpabili etiam affectata non esse propriè hæresim, atque adeò specie morali differre à vera hæresi seu à dissensu scienter negante articulum fidei sufficienter propositum ab Ecclesia.

446. Qu. 3. An sit specifica differentia inter peccata scienter commissa à peccatis commissis ex ignorantia affectata. Affirmat Pal. nu. 2. juncto nu. 3. in fine distinguit Sanch. lib. 1. Decal. c. 17. nu. 5. affirmans si quis affectet ignorantiam ad liberius peccandum, ita ut subsit periculum alia peccata committendi, propter hoc periculum ignorans affectatè sit reus peccati specie diversi v. g. Cajus vult

peccare cum scæmina, cum qua ut, vel liberius peccet, vel ut culpam alleviet, affectat ignorare ejus statum, si exponitur periculo committendi adulterium, aut incestum, aut Sacrilegium, tot peccata committit, quot committendi periculo se exponit, si verò abest periculum, ut si scit carere aliâ qualitate, quàm Conjugij, hanc tamen affectat nescire, ut liberius peccet, contrahit solam malitiam adulterij non minùs, quàm si sciret conjugium ejus & ideò Circumstantia talis Ignorantiae affectatæ non est de necessitate confitenda. Hæc distinctio non displicet,

Pro complémento de peccatis ex ignorantia culpabili nota, ut opus procedens contra Legem ex ignorantia vincibili imputetur, necesse est quòd homo tunc, quando neglexit addiscere legem advertit se exponere periculo, labendi in prohibita. Secundo, ut opus procedens contra Legem ex vincibili ignorantia imputetur ad novum peccatum formale, non sufficit, quòd illud primum peccatum negligentiae in quarenda notitia nunquam fuerit retractatum per pœnitentiam sed requiritur, quòd prima illa ignorantia hùc, & nunc influat in opus, quòd efficitur proinde debet virtualiter continuari seu perseverare in suo aliquo effectu, sicut ut intentio præterita consecrandi valeat, debet virtualiter continuari in aliquo effectu suo.

DIS-